ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXI — Број 414
Субота, 5 децембар 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

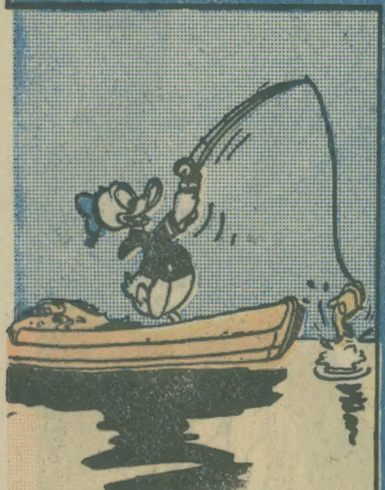

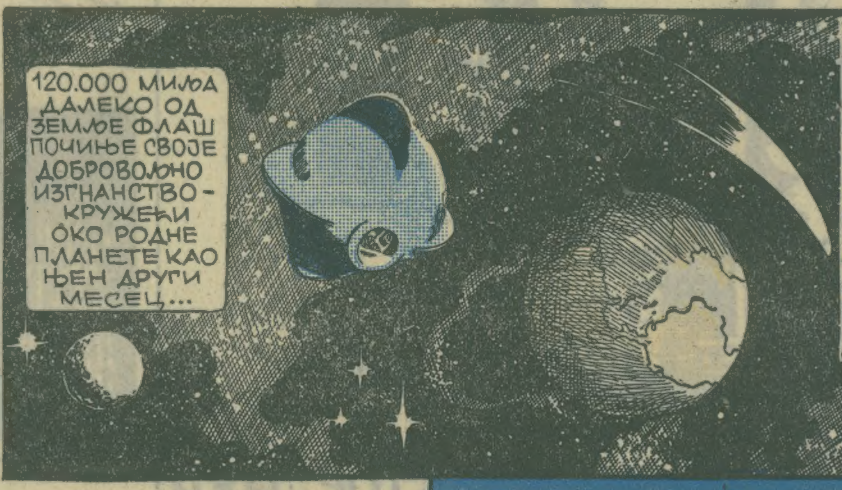

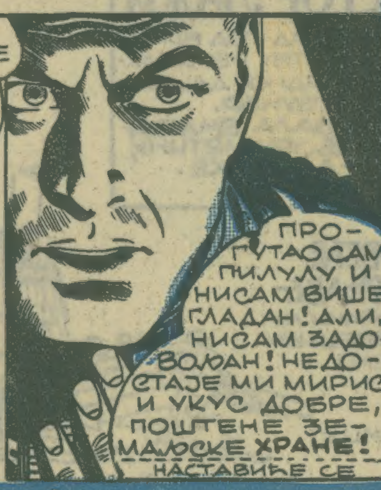

У ОВОМ БРОЈУ:

T.-24/59

СМОГ

ПИТСБУРГ У МАГЛИ — НЕ ВИДИ СЕ НИЈЕДНА ЗГРАДА

ИСТИ ДЕО ГРАДА — КАДА МАГЛЕ НЕСТАНЕ

Донора се налази четрдесет пет километара јужно од Питсбурга и позната је по својим густим маглама и великом количином дима у ваздуху. Фабрике у овом граду можда и не избацују више дима него друге, али се чађ помешана са ситним воденим капима спушта сасвим ниско и ту остаје јер нема ветра да је растера. Град је опкољен брежуљцима који заустављају све ветрове сем оних најјачих.

Тога дана, у четвртак 27 октобра 1948, око осам и тридесет ујутру, др Ралф Келер, један од осам лекара у граду, пришао је прозору свог купатила да би видео какво је време напољу. Али осим контура најближих кровова који су се назирали кроз маглу није могао видети ништа више. Погледао је мало боље и онда му се учини да тамо доле на прузи која је пролазила на неколико десетина метара испод његове куће почиње да се креће нека сабласт. Локомотиву у почетку уопште није приметио већ само густ облак сивоцрне магле који се напредујући ка њему тешко разливао лево и десно од шина и ту остајао да непомично лежи. И нехотице му целим телом прођоше жмарци.

Првог пацијента су довели нешто пре ручка. Био је то постарији човек, астматичар, за кога није ни било чудо што га је магла раздражила. Лекар му је дао инјекцију адреналина да би му олакшао дисање и сам га је испратио до врата.

Пола сата касније дошао је други а тек што је он изишао зачула се larма и лупа са степеништа. У првом тренутку лекар и болничарка помислише да је јадни човек пао низ степенице. Али изашавши напоље угледаше једног непознатог човека, пресамићеног преко гвоздене ограде како готово чупа шипке, удара око себе и виче: „Упомоћ, упомоћ умирем“.

Тек што су га увели у ординацију зазвонио је телефон. Неко је узрујано јављао да један човек умире. А само што је болничарка спустила слушалицу телефон је поново зазвонио.

То је био почетак једне ужасне ноћи. Од тог тренутка телефон није престајао да зврчи. Сви који су се јављали говорили су о истим симптомима: болови у стомаку, страховита главобоља, мука и гађење.

Доктор се враћао из првих посета нешто после шест сати. Лице му је било као непомична маска иза које се назирао страх. Било му је јасно да се догађа нешто досад непознато. Многа лица која су се сад гушила никада у животу нису патила од астме нити им је магла, које је и досад било доста у граду, сметала. А дијагноза је увек била иста — гушење услед „смога“.

Пењући се уз степенице и доктора спопаде јак напад кашља. Једва се дотетура до своје ординације и сручи се на кауч покушавајући да поврати дах.

Уплашена болничарка потрча до стана др Рота, у истој кући, али и ту затече отворена врата иза којих је доктор седео сав црвен у лицу са огромним грашкама зноја које су му избијале по целом телу.

Степениште и ходници су се пунили људима који су тражили помоћ. Оба лекара, иако и сами у врло тешком стању, дигли су се и почели да раде. Ниједан од лекара није имао ни тренутка одмора, а магла је напољу постојала све гушћа.

Око поноћи др Рот је морао, правећи посете болесницима, да напусти своја кола и крене у посете пешице пошто је магла била толико густа да је, у једном тренутку кад је изашао из њих и одмакао свега неких десетак метара да би видео куда да крене, остао наједном као изгубљен.

Али те страшне ноћи нису били запослени само лекари. Ево шта о њој прича командант ватрогасне станице:

— Било је већ вече, када смо ја и мој пријатељ Рас сели да попијемо шољицу кафе, пре спавања. Шалили смо се како се ово вече разликује од дана само по томе колико је сати пошто је напољу стално било мрачно као у рогу. Зазвонио је наједном телефон. Погледали смо се. Пожар по оваквом времену могао је значити праву катастрофу.

Али то није био пожар. То је тражио помоћ неки човек који је запао у маглу недалеко од наше станице. Гушио се у кашљу и није могао да стигне ни до једног лекара. Преклињао нас је да дођемо и спасемо га помоћу нашег апарата за дисање. Глас му је звучао као да је већ полумртав. Рекао сам Расу да одмах узме боцу са кисеоником и пронађе тог јадника. То је био само први случај. Позиви су после стизали један за другим. Нисам легао у кревет све до недеље нити је то могао иједан од мојих људи.

Не сећам се више колико смо позива добили али, када смо у петак увече почели да помажемо имали смо неколико стотина литара кисеоника а завршили смо позајмицама боца из свих околних места. Никада више не бих желео да доживим нешто слично. Лежао сам после тога читавих недељу дана. Није ми ни сад јасно како смо ми сами могли да дишемо. Налазили смо људе како леже по креветима и поду. Неки од њих су изгледали као да им је свеједно да ли ће живети или умрети. У таквом случају ја бих само пребацио преко њих ћебе гурнуо боцу са кисеоником такође испод њега и отворио славину. Било је страшно.

У току те прве ноћи једанаест особа је подлегло. Хиљаде других били су у тешком стању. Следећа два дана ситуација је била још тешка, али су се магла и чађ почели да дижу. Фабрикама је наређено да погасе своја огњишта. А онда је почела да сипи киша. Ваздух се прочистио. Али још десетак људи је умрло од страшних узрока које су природа и људи заједнички створили.

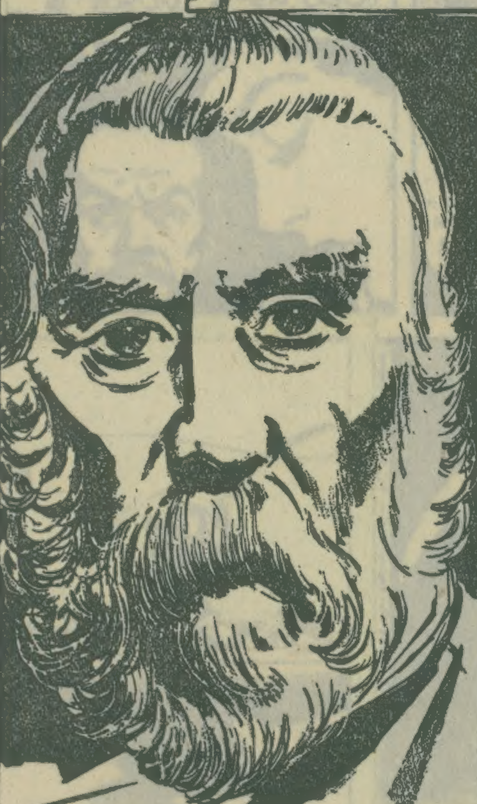
Комисија, састављена од великог броја стручњака из разних грана индустрије, медицине и државне управе, заседала је читаву годину дана покушавајући да нађе најбоље средство које ће заувек спречити нешто слично.

Предузете су многе мере и у последњих неколико година ваздух се, како у Донори тако и у многим другим градовима Америке, прилично прочистио. Фабрике морају да користе боље врсте угља, на оџаке се стављају нарочите инсталације за прочишћавање чађи, и предузимају друге мере.

НОВА АРХЕОЛОШКА ОТКРИЋА

Кустос музеја из Најробија приликом ископавања у Тангањики пронашао је испод стене тешке 20 тона лобању за коју се сматра да је припадала младићу од 18 до 20 година. На лобањи су карактеристичне снажне вилице, ниско и широко чело, што указује на њену старост — време са прелаза од човеколиког мајмуна ка човеку кога је наука назвала »homo sapiens«.

Веровали или не! RIPLEY'S

ТИНТОРЕТО (1518-1594)
ЧУВЕНИ ИТАЛИЈАНСКИ СЛИКАР НИЈЕ ПОДНОСИО ЦЕНКАЊЕ И СИМ БИ ОСОБА ЧИЈИ ЈЕ ПОРТРЕТ РАДИО СТАВИЛА И НАЈМАЊУ ПРИМЕДБУ НА ЦЕНУ ОН БИ ИЗРАЂЕНИ ПОРТРЕТ ПОКЛАЊАО

ЈЕДАН СТРУК ПУЗАВИЦЕ МОНСТЕРА ЗАСАЂЕН У ОБИЧНОЈ САКСИЈИ ПОРАСТАО ЈЕ 40 МЕТАРА И ОКРУЖИО ЧИТАВУ СОБУ ПУЗАВИЦУ ЈЕ ОДГАЈИЛА РОЗИ СКАРПЕЛИ ИЗ ВАЛЕ ВАЛЕ (САД)

ПРВИ ДЕТЕКТОР ЛАЖИ
У СИРАКУЗИ НА СИЦИЛИЈИ КАД ГОД БИ СЕ ПОСУМЊАЛО У НЕЧИЈУ ЗАКЛЕТВУ РЕЧИ ЗАКЛЕТВЕ СУ ИСПИСИВАНЕ НА ЈЕДНОЈ ДАШЧИЦИ И ОНА БАЦАНА У ОВАЈ БУНАР.
АКО БИ ДАШЧИЦА ПЛИВАЛА СМАТРАЛО БИ СЕ ДА ЧОВЕК ГОВОРИ ИСТИНУ, А АКО БИ ПОТОНУЛА - ДА ЛАЖЕ.

ВЕНЕЦИЈАНСКЕ ПЛОВЕЋЕ ТВРЂАВЕ
ВОЈНИЦИ КОЈИ СУ БРАНИЛИ СРЕДЊОВЕКОВНУ ВЕНЕЦИЈУ БИЛИ СУ РАСПОРЕЂЕНИ ПО УТВРЂЕЊИМА ПОСТАВЉЕНИМ НА ВЕЛИКЕ ДРВЕНЕ ЧАМЦЕ

У КАТЕДРАЛИ У ТОЛЕДУ (ШПАНИЈА) ЧУВА СЕ ПРВО ЗЛАТО КОЈЕ ЈЕ КОЛУМБО ДОНЕО ИЗ НОВОГ СВЕТА.

ДОНАЛД Мек Бејн
ИЗ ФОРТ ВИЛИЈАМА (ШКОТСКА), БИО ЈЕ ШАМПИОН У МАЧЕВАЊУ СВОЈЕ ПОКРАЈИНЕ 40 ГОДИНА. БРАНЕЋИ СВОЈУ ТИТУЛУ ОН ЈЕ УБИО 21 ПРОТИВНИКА

БИЉКА
КОЈА УНИШТАВА МОЉЦЕ

Украсни собни жбунић остружњак нема ни лепо лишће ни јарке цветове. Широки јајасти листови, назубљени по ивицама, покривени су вунастим длачицама. По свом изгледу, они веома потсећају на лишће коприве, само не жаре. Та биљка

одаје нарочити мирис који потсећа на мирис нане, Мољци не подносе овај мирис и довољно је имати у кући један жбунић остружњака, па да се мале штеточине разбеже. Ни муве не трпе ову биљку и због тога је у неким крајевима и зову „терачем мува“.

Научно име остружњака гласи „плектрантус фрутикозус“. Остружњак припада фамилији уснатица и пореклом је из Јужне Африке.

Жута киша

Зелени снег или млечна киша — шала зар не? Ипак није. Двадесет и првог маја 1959 године, становници Чауске Области у Белорусији били су сведоци необичне појаве: неколико часова падала је жута киша. А кад је киша стала и облаци се разишли, на барама се образовао слој некаквог жутог праха.

Слична појава забележена је једном у Француској. На небу су се неочекивано појавили тамноцрвени облаци и уско-

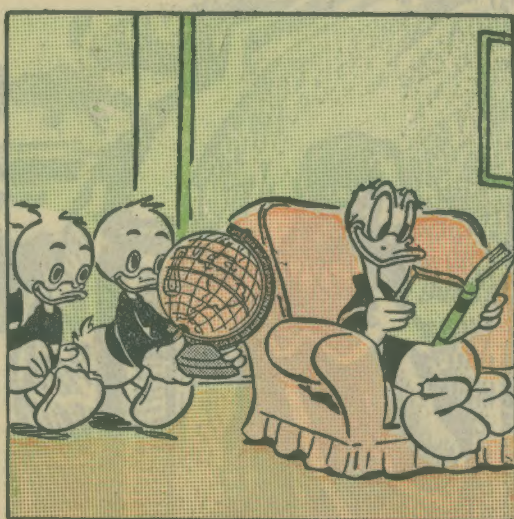
ро је из њих линула „крвава киша“ која је веома уплашила становнике тога места.

У северним европским државама пада понекад црвен снег, а на острву Шпицбергу и на планинама Западне Европе често се може видети снег зелене или жуте боје.

Све ове, наизглед тајанствене појаве, проузрокују јаки ветрови. Стварајући ваздушне ковитлаце, они подижу са земље и преносе на огромна растојања сваковрсни материјал: ситну црвену иловачу, жуту прашину која затим пада на земљу помешана с кишом. Тако је анализа жуте кише пале у Белорусији показала да је жута боја дошла од поленовог праха који су ветрови у великој количини донели чак из Сибира.

Кише често доносе са собом и веома необичне „поклоне“. Тако су једном у Данској читавих двадесет минута падали живи ракови, а становници Шпаније су једног ведрог дана корпама купили пшеницу „палу с неба“. „Кривац“ овоме био је страховит вихор који је у Мароку порушио неколико великих силоса, подигао у ваздух пшеницу и пренео је преко Средоземног Мора у Шпанију.

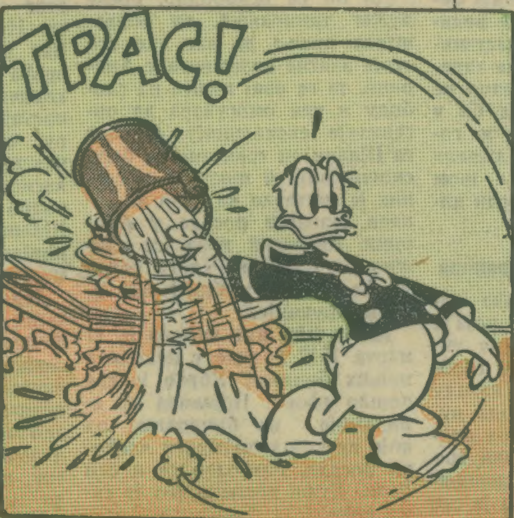

„ЦИГАРЕТА МИРА“ РЕШИЛА СТВАР...

Индискрецијом једног Тараскас Индијанца група истраживача је продрла у једну од пећина, скривених у планинама Пуебло. Забачена на једној плантажи кафе пећина је послужила да у њој припадници племена Тараскас и Мексико сачувају древне астечке богове — око 50 кипова начињених од камена и глине.

Научници су покушали да ове кипове отпреме у музеј, али је дошло до сукоба са домороцима који су се супротставили томе. Караван, недовољно наоружан, био је принуђен да се врати и Индијанци су своје богове наново сместили у шпиљу. У знак помирења испушене су цигарете уместо луле мира. Од радости Индијанци су пили своје омиљено пиће — ракију од шећера, која садржи 70 процената алкохола.

Тако је пропао још један покушај да се астечки богови одузму од домородаца и пренесу у музеј. Индијанци Пуебла су поново постали власници бога воде, бога стада и богиње плодности која дарује поколењу богато потомство.

Транзистори у домаћинству

После употребе транзистора у минијатурним електронским апаратима, Французи желе да прошире његову примену и у домаћинству. Новопроизведени транзистори са снагом од једног киловата када се уграде у машину за прање веша, фрижидер или друге одговарајуће апарате продужују век ових машина.

ГОРЕ: „БАТАЉОН“ ТЕК РЕГРУТОВАНИХ „ВОЈНИКА“ МАРШИРА У ДВОЈНИМ РЕДОВИМА ПРЕКО ДИВЉИНА ИСТОЧНЕ АФРИКЕ.

КАО НА ПАРАДИ

ДОЛЕ: НА ОШТРУ „КОМАНДУ НАРЕДНИКА ЧЕТЕ“, КОЛОНА СЕ У ПУНОМ ПОРЕТКУ ОКРЕНУЛА НА ЛЕВО, БАШ КАО ПРАВИ ВЕТЕРАНИ.

Године 1616 пронела се кроз Европу, а нарочито кроз Шпанију и Енглеску, једна чудесна прича о томе како је неки Шпанац открио далеко у унутрашњости Бразилије град од злата.

Задрхтала су срца многих авантуриста

На улицама, на трговима, по гостионицама и кућама, свуда где се друштво састајало брујале су приче о томе.

— У том граду златне су палате, златан је шљунак по улицама, златно је посуђе, златне су алатке... Све је златно... Све је од тешког и масивног злата...

Ова прича, права „новинарска патка" оног времена, одјекнула је далеко и запалила ионако ужарену машту света. Задрхтала су срца многих авантуриста.

— Замисли — причали су — читав златни град, а овде у Европи редак је и један златник...

Није, дакле, имало шта да се чека. Требало је кренути што пре и докопати се тога злата. Запловили су многи једрењаци пут златног града, али из тог времена најзначајнији морепловац био је сер Валтер Рели, енглески државник.

Рели се родио 1552 године у Хејсу, у грофовији Девоншајр. После студија у Оксфорду, отишао је на копно и борио се у редовима хугенота у Француској од 1569 године. У Холандији се борио против Шпанаца. На копну је остао до 1576 године.

Године 1579 учествује са својим рођаком Хемпфријем Гилбертом у једној експедицији за Северну Америку, али без великог успеха. Као љубимац краљице Јелисавете он је добио многе важне положаје, али није тиме био задовољан. У њему је стално тињала неугасива жеђ за авантурама. Најзад је добио овлашћење од краљице да организује експедиције које би откривале дотад непознате земље. Тако је отпремио у Северну Америку више експедиција које су пронашле и покушале да колонизују Вирџинију, која је названа у част краљице — Девичанска земља.

— Ово је благословена земља — пише он у извештају краљици. То је најдивнија земља на свету. Толико је велика да се у њој могу настанити многи људи. Клима је здрава. Откад смо стигли овамо не знамо за болести. Када би у Вирџинији било коња и говеда и када би у њој живели способни Европљани, с њом се не би могла да упореди ниједна земља на свету.

Штоф „непријатељ" ораница

Овакве мисли су биле одраз стања у Енглеској, која је у то време имала најјачу индустрију штофа и њиме снабдевала цео свет. За израду штофа била је неопходна вуна, а она се добијала од оваца. Да би било много оваца, требало је да има више пашњака. Последица тога било је све мање ораница и све већа беда сељака, који зато у масама одлазе у градове. Али, не могу сви да се запосле у индустрији: Једино решење било је да се иселе у земље Новог света. Најватреније присталице те идеје били су Валтер Рели и његови рођаци три брата Гилберт. И самом Релију више су се свиђали шпански поседи у Америци, него необрађена земља, а мисао о златном граду у Бразилији просто га је сагоревала.

Али, све те планове омео је напад шпанске „Непобедиве армаде" на Енглеску. Рели узима живог учешћа у одбрани обале, а доцније у борбама око Кадикса и Фејела. Тренутно је пао у немилост краљице Јелисавете због интрига на двору: Затворен је, али је убрзо пуштен. После њене смрти 1603 он је оптужен да је умешан у дворску заверу, па је осуђен на смрт. Али, није погубљен него задржан у тамници.

Да би се ослободио, после дужег тамновања, он обавештава краља да зна где постоје златна налазишта у Америци, те га овај пушта на слободу и чак омогућава да организује експедицију. Односи са Шпанијом тренутно су били сношљивији и шпански посланик је захтевао да Рели не напада шпанске поседе у Америци. Енглески краљ се сложио са овим и Релију рекао да ће бити погубљен ако учини друкчије.

На далеки пут кренуо је 17 марта 1617 године с неколико мањих бродова. Убрзо је све пошло рђаво. Појавила се епидемија на бродовима од које су страдали многи чланови посаде. Разболео се и сам Рели. Дуже времена јео је само воће.

Изгорећу заједно са лађама

Најзад, 31 децембра 1617 године стигли су до ушћа Ориноко и бацили ленгер. Рели је могао да напусти кабину и да се искрца на копно.

Овај подухват био је више него луд. Нико сем оног Шпанца није видео тај град од злата. Чланови многих експедиција које је слала шпанска влада да траже ту фантастичну варош оставили су своје кости било у борби са урођеницима, било због болести, или напада дивљих звери и отровних инсеката.

Занесен као и други авантуристи, Рели је кренуо на овај пут са највећом надом. Али сада, кад је експедиција имала да пође даље, у унутрашњост земље, он је увидео да му здравље не допушта да се својски прихвати тога посла. Био је сувише слаб. Носили су га на једној нарочитој столици да би могао бар да надгледа и храбри своје људе.

На флоти која је требало да крене даље налазили су се поред осталих, Релијев син Валтер, који је био сувише млад да би му отац поверио вођство експедиције. Вођ је био Џорџ Рели, његов синовац, али више номиналан, док је стварни вођ био капетан Лоренс Кејмис, врло искусан човек.

Рели је с другим бродовима крстарио између Тринидада и ушћа Ориноко, али не да би ту само чекао повратак својих људи и бродова, него и да пази да шпанске трупе не пресеку отступницу Енглезима. Он је морао да се закуне својим људима који су одлазили да ће их ту чекати.

— Ако не будете видели моје бродове, наћи ћете њихов пепео. Ја ћу изгорети заједно с лађама, ако друкчије не буде могло да се уради. Кунем вам се, нећу побећи...

И он је остао да их чека. У осамљености је размишљао. Осећао је сву тежину и горчину живота и старости, која му је налагала да се одрекне вођства оваквог једног подухвата. Његова машта је радила. Час је видео себе како се враћа у Енглеску са огромном количином злата, како поново постаје висока личност на двору, час је предвиђао потпун неуспех и осећао каква га опасност чека од краља, или видео себе заробљеног од Шпанаца, његових старих непријатеља којима је задао много јада.

Једног дана стражар са катарке је обавестио да се приближује чамац у коме се налазио један Индијанац и један енглески војник, кога су сви познали. Војник је Релију предао писмо од капетана Кејмиса и још, усмено допунио податке, што је Релију омогућило да оцени ситуацију.

У своме напредовању Енглези су наишли на варош Свети Тома. Наиме, Шпанци су раније продрли у унутрашњост земље и утврдили се, бранећи приступ свакоме ко би хтео даље да иде у Бразилију. Требало је или да се врате празних шака или да изврше напад. Кејмис није оклевао, него је одмах искрцао своје људе.

Када је један рибар обавестио Шпанце да је видео стране бродове, ови су се спремили да их дочекају пушчаном паљбом. Кејмис није ништа друго ни желео. Тиме је могао да оправда свој напад.

У почетку неодлучни, Енглези су доцније смело пошли напред. Нарочито их је храбрило држање официра, а у првом реду младог Релија. Идући с копљаницима испред мускетара, он је махао својим мачем и узвикивао:

— Напред, јунаци!..

Потом је јурнуо на шпанског заповедника и убио га. У борби је и сам задобио рану од пушчаног метка, али на то није обраћао пажњу, него је јуришао даље. Снага га је постепено напуштала, те није био у стању да избегне један ударац кундака. Издахнуо је...

Енглези су добили битку, али су се Шпанци још држали и непрестано узнемиравали Енглезе.

Било му је јасно да златни град не постоји

То су биле вести које је морнар донео. Рели је заплакао за сином, али је био и поносан. Сукоб са Шпанцима није га много узнемирио, јер га је и предвиђао, а сем тога мислио је да ће се одбранити када каже да су их Шпанци први напали.

Морао је још да чека, док се Кејмис врати. Надао се да ће он донети у рукама полуге злата. Али Кејмис се вратио, са људима преморених и озлојеђеним. Он сам био је на ивици снаге. Одлучним гласом је рекао Релију:

— Из вароши Свети Тома кренуо сам да пронађем златан град, али сам нападнут пушчаном ватром и стрелама, па сам морао да се повучем поново у исто место. Ту сам нашао војнике разочаране и болесне, у непрекидној опасности од Шпанаца. Остало нам је само толико снаге да до темеља порушимо само место.

Није рекао да му је потпуно јасно да тај златни град никад није постојао, да је то само бајка и велика лаж која је занела толике духове и узнемирила многе земље. Сем тога, није донео собом никакав плен.

Рели, љут због неуспеха, није нашао ниједну лепу реч за свог храброг и искреног војника. Набусито га је упитао:

— Зашто нисте отишли до златног града?

— Људи су били преморени и болесни.

— Требало је да извршите моје наређење!

— Доказао сам вам да није то било немогућно. Испитајте људе и они ће вам све то потврдити.

— Понављам, требало је да извршите моје наређење.

— Сада и сам увиђам да је требало то учинити, али ваљда ће се у Енглеској неко сетити какве сам услуге учинио земљи пре свог неуспеха.

— Можда, али што се мене лично тиче ја не могу да одобрим оно што сте урадили нити да вас браним.

— Врло добро!.. Ја знам шта ми преостаје да урадим.

Он није био само морепловац...

Отишао је у своју кабину и закључао се. Ускоро је одјекнуо пуцањ. Када су ушли у кабину капетан је лежао мртав.

Мисао о златном граду није напуштала Релија. Хтео је да пође да га тражи, али су људи одбили да иду с њим. Желели су сви само да се што пре врате кућама. И успели су. Бродови су кренули ка Енглеској.

Краљ је био без милости када је видео да Рели не носи злато. Ништа га није могло оправдати. У октобру 1618 он је погубљен због неуспеха експедиције, а и на тражење шпанског посланика, јер је прекршио дато му обећање.

Прича о златном граду остала је и даље да кружи. Требало је још много година да прође и још много жртава да се принесе док свима постане јасно да је то само прича.

Валтер Рели није био само истакнут морепловац и државник, него и писац. Његова поезија и проза су цењени. Најбоље издање његових „Дела" изишло је у Оксфорду 1829 године.

Овај бујни дух понекад је знао да препусти дизгине својој машти. Нарочито се то осећа у његовој књизи где се тешко разабира истина од фантазије. Ту између осталог, помиње и овакве бесмислене ствари:

„Видео сам џинове и људе који имају очи на леђима, а косу посред леђа. Уста им се налазе на грудима. Шпанац Каракас причао је да се у том крају налази Mater del oro — Мати злата. Један кацик причао ми је да тамо има брдо од злата. Ишао сам сам да га видим, али је била поплава, те је брдо потонуло до половине. Због тога му се није могло прићи ни пешке ни чамцем. Личило је на кулу и више је било бело, него жуто. Урођеници су такође причали да се узводно налази и читаво брдо од сафира...

Рели пише о свему томе озбиљно, иако се види да нема никаквог смисла.

Иначе, Франсис Дрејк и Валтер Рели први су људи из Европе који су обратили пажњу на кромпир и пренели га овамо. Рели га је сам гајио, затим су се заинтересовали и по целој Ирској где је постао народна храна, а одатле је пренесен у Енглеску и друге земље Европе.

ШТА ЈЕ ГОРЕ...

Једног дана сусрела су се два чувена француска писца, Франсоа Моријак и Жорж Дијамел. Говорећи о лепотама и тегобама књижевног позива, Моријак рече:

— Нема ничег горег него кад предавач спази у публици слушаоца који сваки час погледа у свој сат.

— Постоје и горе ствари, — рече са осмехом Жорж Дијамел. — Једна од њих је кад опазите како тај слушалац дрма сат и приноси га уху, мислећи да је стао.

Због привилегије

Да би писмоноши уштедео пут, Џек Конел који живи на једној енглеској фарми далеко од главног пута, изјавио је да ће лично долазити по своја писма на пошту у Сенторпу, удаљену три километра. Свој великодушни предлог повукао је чим је сазнао да би за то морао још и да плати три фунте годишње. Подизање писама на пошти сматра се као привилегија, а то мора да се плати чак иако доприноси упрошћавању бирократског рада.

Из ризнице ПРИРОДЕ

Мери Дивоу и њен муж Ален не би се могли назвати научницима иако се већ годинама баве проучавањем животињског света. Они једноставно посматрају животиње око себе и бележе занимљиве и необичне догађаје којима су сами били сведоци или о којима су причали и писали њихови пријатељи, познаници, па чак и непознате особе. Ево неколико писама узетих из њивог поштанског сандучета.

УДРУЖЕНЕ ВЕВЕРИЦЕ

Један мој пријатељ, који као и ја воли да у своје двориште привлачи птице да би у њима уживао, имао је муке с верверицама јер су „крале" храну с птичје трпезе. Једног дана купио је он нарочити висећи послужавник чврсто уверен да ће на тај начин доскочити репатим прождрљивцима. То је уствари био округао послужавник подешен тако да се накрене чим на њега стане животиња тежа од птице и незвани гост пада на земљу, а храна која се налази у нарочито одређеном простору у средини круга притом се не проспе.

Мој пријатељ окачио је послужавник о једно дрво у свом дворишту и са уживањем данима посматрао како веверице узалудно покушавају да се домогну хране јер се сваки њихов покушај завршава — на земљи. Задовољан што их је најзад надмудрио, он је после извесног времена престао да на њих мотри.

Међутим, после петнаестак дана приметио је да се његов послужавник празни сумњивом брзином. Поново га је напунио и вратио се на своје напуштено „стражарско место". Убрзо је угледао две веверице како долазе на храну. За један тренутак чучнуле су једна поред друге, а затим обе истовремено скочиле на супротне стране његовог кружног послужавника. Овај се заклатио, веверице су, као акробате на жици, замахале неколико пута реповима, одржале равнотежу и послужавник се умирио, а оне онда несметано појеле свој доручак.

ЛУКАВА ЛИСИЦА

Једног јутра ставио сам чинију с храном на домак нашем псу-чувару, везаном ланцем за један стуб и вратио се у кућу. Ускоро сам зачуо страховито лајање. Дотрчавши до прозора спазио сам Шепа, како пропет на задње ноге, беспомоћно трза ланац.

Узрок његове узнемирености била је једна чупава, прљава лисица која је опрезно и полако кружила око везаног пса, близу њега а ипак ван дохвата његових шапа. За њом је ишао пас. И тако, један круг за другим, све док се ланац није сасвим омотао око стуба. Тада је лисица зграбила зубима посуду с храном и ишчезла у шипражју.

ЗИМОГРОЖЉИВИ ФАЗАН

У једној ваздухопловној бази вршили смо пробе млазних мотора пре но што би били уграђени у авион. Моторе смо проверавали на врху једног узвишења, тако да су испусни гасови одлазили у поље, изван аеродромске зоне.

Једног хладног дана приметили смо неког старог фазана како на 60 метара од нас стоји на другом узвишењу, у правој линији са испусним отворима. Птица се стално окретала да би топли гасови са свих страна продрли кроз њено перје. Кад се фазан добро огрејао, вратио се у шуму.

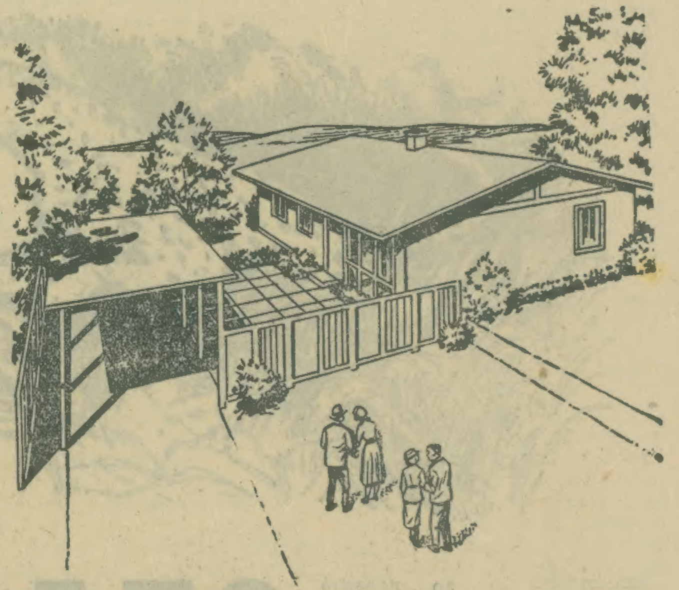
Отада смо сваког дана могли да очекујемо нашег пријатеља фазана који је долазио не да нама учини посету, већ да се огреје. А када је време постало веома хладно, долазио је и два пута дневно.

РАТ С ПИТОНИМА

За малајске полицајце тај јулски дан био је изузетно напоран и „врео". Пошто је био дат знак за узбуну, велики број полицајаца под потпуном спремом кренуо је према селу Темпени у чијој су се близини, како је гласило обавештење, скупили преступници. После жестоке пуцњаве која је трајала више од пола часа све је било готово: на бојном пољу остала су трупла непријатеља од којих су нека достизала дужину од пет метара.

Наиме, полициске снаге водиле су „рат" с питонима који су тероисали сва околна насеља. Искористивши „обичај" ових гмизаваца да се понекад окупљају на једном месту, полицајци су од 80 питона, који су се били сплели у једно клупче, уништили њих шездесет.

БЕЗ ЕКСЕРА

Неки стручњаци кажу да ће доћи дан када ће куће бити грађене без чекића и ексера. Делови ће бити спајани новим усавршеним лепилима. Једна америчка грађевинска фирма направила је три експерименталне куће „без ексера" и оне се „држе" већ три године.

ОЧЕВИМ КОРАКОМ

У авиону компаније ПАА недавно су се родиле двојке. Док је у току ноћи летео из Лондона за Сједињене Државе преко Атлантика, амерички пилот Аруда постао је срећни отац.

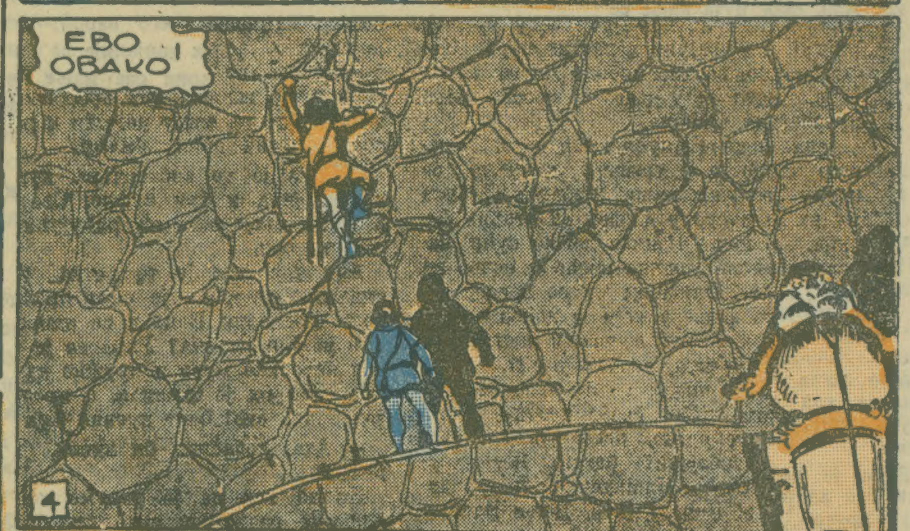
ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ

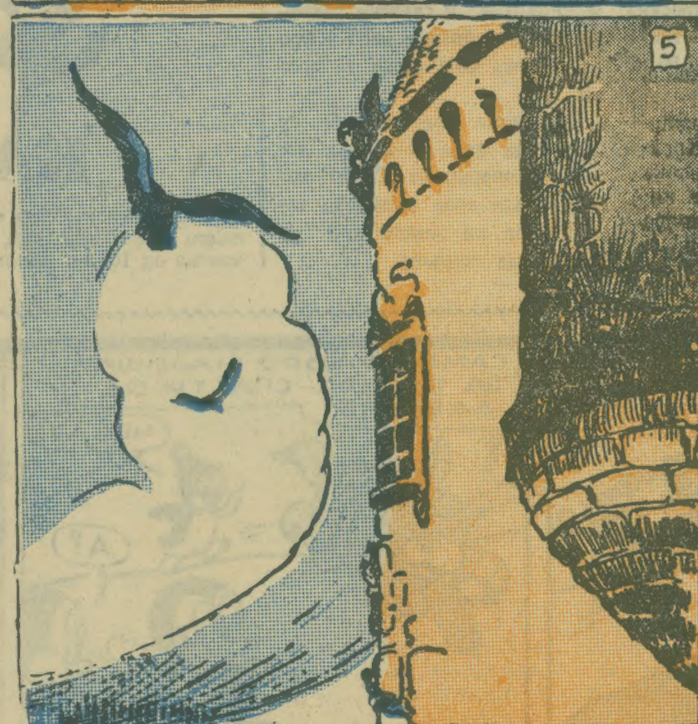
ПО МОТИВИМА ИЗ НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА

СТЕПА ГОРИ...

Још до недавно степа је тихо и уснуло лежала под врелим сунцем. Изгледало је да ништа није у стању да наруши њено спокојство и тишину. Али, изненада се све узнемирило, покренуло: стада антилопа, бивола, жирафа, зебри, чопори мајмуна и лавова јурили су према реци. Животиње, иначе смртни непријатељи, нису обраћале никакву пажњу једна на другу. Што брже према спасоносној реци! Чак и оне које иначе не воле „купање" несвесно су се, у неком паничном страху, бацале у воду и пливале према другој обали. Није протекло много времена и опет је наступила тишина. Била је то застрашујућа тишина. Готово све животиње, инстинктивно предосећајући опасност, већ су се биле сакриле на безопасна места.

Прибегли су там-таму

Са својим сапутницима-црнцима ја сам подигао шатор на малом узвишењу крај реке одакле сам посматрао необичну сеобу. Шта је узрок тог паничног бекства? Погледао сам на ону страну одакле су звери долазиле и наједном схватио: гори степа! Ветар је носио црна клупка дима који је ускоро стигао и до моје „осматрачнице".

Степа као да је изумрла. Нису се примећивали никакви знаци живота. Али... шта је сад то? Из густог дима искочило је на обалу нешто огромно мркожуто. Појавило се и опет ишчезло. А на обали је остало мало, мрко, вунасто клупче. После неколико минута поново се појавило велико мачје тело и друго вунено клупче је остало на обали док се мајка-леопард — јер то је била она — и трећи пут бацила у огањ да би спасла своје младе. Али, овог пута више се није вратила.

Брзо смо се пребацили на другу обалу где су били млади. На песку, маучући, пузала су та беспомоћна бића. Узалуд су очекивала повратак мајке. Покушај да спасе из пламена и треће младунче завршио се несрећом: мати је изгорела заједно с њим.

Пажљиво смо пренели оба „малишана" у шатор. Сандук од пива, испуњен сламом, зачас је претворен у удобну постељу. Животињице су задовољно легле и брзо заспале. Нас је сад забринуло једно друго питање: како да их хранимо.

Била је потребна дојиља. Али, где да је нађемо? О некој другој женки-леопарду није могло бити ни речи. Одлучили смо да за Офирија и Халиму, како сам назвао брата и сестру, нађемо козу или какву кују. Али, на огромном пространству степе сем нас није било никога. Излаз је ипак нађен: решили смо да прибегнемо там-таму. Знали смо добро да се звуци „радиоџунгле" чују у тихој афричкој ноћи на много миља унаоколо и да свако застане да би их разумео.

Преко бубњара предао сам следећу поруку: хитно нам је потребна коза или куја. Готово два часа разлегало се бубњање там-тама док, најзад, није стигао одговор. Неко од домородаца обећао нам је козу.

Антилопа је „отишла у пензију"

„Дојиља" је стигла касно у ноћ. Сутрадан ујутру неочекивано су нам довели и другу „дојиљу", једну антилопу. Сад смо имали две „мамице". Кад смо сирочиће извадили из сандука жалосно су замаукали. Међутим, коза није била вољна да игра улогу дојкиње. Мада су је два човека држала за предње и задње ноге, она се бацакала и гурала малишане. Тада смо одлучили да пробамо антилопу. Она се показала мирнијом и убрзо су Халима и Офири весело цмоктали.

Није прошло много времена а између Холунге, како смо називали антилопу, и наших усвојеника створило се дирљиво другарство. Антилопа је пригрлила мале леопарде као своје и окружила их материнском бригом. Али, за нас сасвим неочекивано, и шимпанза Конга, која је живела у нашем логору, стала је да полаже материнско право на леопарде. И на велико негодовање антилопе Холунге, Конга им је постала дадиља.

Сваке вечери Конга је размештала дечју постељу и стављала брата и сестру на спавање. Као награду за то добијала је од мене комад белог хлеба.

Једном су наши малишани нестали. Холунга и Конга грозничаво су тражиле своје љубимце. Најзад је мајмуница нашла бегунце у једној јами где су спавали тесно пријељубљени једно уз друго. Добра дадиља вратила се у логор с Халимом и Офиријем на леђима.

Мали леопарди изванредно су напредовали. Ускоро су стали да предузимају излете у околину при чему их је Конга увек пратила и чувала. Шимпанзе брзо осете сваку опасност и због тога сирочићи не би могли ни да пожеле бољег чувара. Уколико су Халима и Офири више расли, утолико је њихово пријатељство с Конгом постојало све јаче, док је сирота антилопа Холунга очигледно потискивана у позадину.

У нашем логору налазило се, на висини од три метра, једно уже разапето између шатора и најближег дрвета на коме смо сушили комаде меса. Једном, враћајући се из степе, спазио сам кроз доглед „акробату на конопцу". Била је то Конга. Лукава мајмуница никад није испољавала своје лупешке склоности за време мог бављења у логору. Међутим, било је довољно да се само удаљим за извесно време па да она почне да краде месо. Али, откад су то мајмуни постали месождери? Објашњење је било просто. Конга је „набављала" месо не за себе, већ за своје васпитанике. Тако су Халима и Офири научили да једу месо о чему ја ни појма нисам имао. Ускоро су почели да одбијају Холунгино млеко, тако да је антилопа коначно „отишла у пензију".

Путовање у Европу

Сада су већ леопарди добијали осим каше од овсених пахуљица с кондензованим млеком, још и месо.

Уместо једног сандука за спавање сад су била два: животиње су толико порасле да више нису могле спавати у једном. Конга их више није стављала да спавају — чинили су то сами — и због тога је била веома тужна и увређена. Дирљиво је било гледати је како свакодневно претреса сламу у њиховим постељама. Тужно је седела крај сандука док су се леопарди намештали за спавање не обраћајући никакву пажњу на своју „дадиљу". Сирота Конга никако није хтела да схвати да су њени љубимци већ порасли, мада је много пута осетила њихове оштре канџе.

Кад је наишла кишна сезона, у време кад све реке надолазе а над земљом бесне жестоке буре, ја сам са своја три љубимца кренуо на далеки пут, натраг у домовину. На палуби малог парободра којим смо се враћали, доживео сам многе непријатности. Мада је посади било забрањено да се забавља с леопардима, ипак је свакодневно долазило до „сукоба". Својим оштрим канџама они су цепали матрозима панталоне. А једном се Офири тако закачио за мантил једне госпође, која је хтела да га помилује, да сам био приморам да одвајам од штофа сваки нокат посебно. Најлепше, се путем понашала Конга која је и даље била веома привржена својим љубимцима, тако да их није пуштала из вида. Али, брат и сестра нису је више ни гледали.

Кад смо стигли у Европу предао сам своје питомце једном великом зоолошком врту. Кад год сам их касније посећивао, дочекали су ме безумни од радости. Нарочито ми се радовала Конга. И Халима ме је бурно поздрављала. Једино се Офири понашао нешто уздржљивије.

Немачки природњак и истраживач Хајнрих Фрајберг већ неколико година није видео своје питомце, али је чуо да се осећају изврсно.

— Да ли ће ме и сад познати моји „сирочићи" и њихова већ остарела „добра дадиља"? — пита се он, помало са сумњом, пред поновни сусрет с Конгом, Халимом и Офиријем.

ЗА ПЕТ И ПО САТИ...

Статистички подаци показују да је прошле године више људи прешло Атлантик авионима него пароbродима. Развитак авијације ће учинити да бродови све мање буду саобраћајна средства преко океана. Као врхунска достигнућа на овом подручју сматрају се авиони „ТУ-114" и авион ракета „Х-15". Американцима и совјетима се сада приближују и Британци.

На недавној изложби британске авионске индустрије у Фарнбороу били су приказани последњи модели британских путничких авиона. Не треба изгубити из вида да је Велика Британија прва дала свету путничке авионе са реактивним погоном. Већ 1953 године авиони „Комет" летели су изнад Европе и других континената. Сада је Британија произвела четворомоторни путнички авион „Вангард" са турбо-пропулзивним погоном. Недавно је овај апарат, модерне аеродинамичне линије и веома снажних мотора, прелетео Атлантик за пет и по сати.

Велику пажњу на овој изложби привукао је и „Ротодин", нови модел хеликоптера намењен међуградском саобраћају јер може да прими 48 путника. Пут од Лондона до Брисла превалио је он за 83 минута, док растојање од Брисла до Париза прелази за 58 минута. Али оно по чему је „Родотин" и светски рекордер, није у брзини него у броју путника које може да прими.

Посетиоци ове изложбе су могли да виде и летећи тањир „Ховеркрафт СРН-1 који се сада зове „Лебдећи тањир" јер он заиста као да лебди над земљом.

ВИШЕ НЕГО СВЕ...

Око 300.000 лифтова у Сједињеним Државама превезе у току једне године преко 25.000,000.000 особа — више него сва друга транспортна средства заједно, укључујући и аутобусе и железнице. У једној њујоршкој грађевини која има велике теретне лифтове способне да преносе и натоварене камионе, једном, када је избио пожар, лифт је подигао и ватрогасна кола на горње спратове.

ОРНИТОПЕР

Совјетски пилот Иљин, некадашњи пробни пилот ловачких авиона конструисао је нову летилицу сасвим сличну птици, па је и названа „орнитопер". Покреће се помоћу мотора и може да развије брзину од 100 километара на сат.

НАСТАЛА БИ ТРАГЕДИЈА...

Свима је познато да се на брду Паломар, у САД, налази највећи телескоп на свету, али мало њих зна да се њиме служи само при испитивању Месеца. Ако би неки расејани астроном кроз овај телескоп, са пречником од пет метара, погледао Сунце уместо Месеца настала би трагедија. Циновска лупа би у том случају створила температуру од 55.000 степени и за једну једину секунду спржила и претворила у пепео не само астронома већ и све што се налази иза њега.

КАДА БИ

Када би човек био у стању да скочи, наравно пропорционално својој величини, колико може скакавац, онда би скок човека од 180 см висине био дуг 90 метара.

СИМА ЗИМА И БЕРНАРДИНАЦ

ПИКАСО ПРВИ

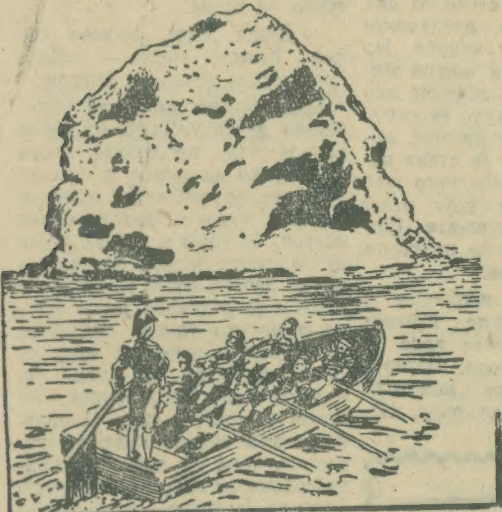
Према тврђењу француских продаваца уметничких слика Пикасо је још најскупљи француски сликар. За једну своју слику он је постигао рекордну суму од 75 милиона франака. Одмах иза њега долази Брак који је један свој рад продао за 50 милиона, а за њима много заостаје Шагал са 20 милиона франака.

ДВЕ ВРСТЕ

На Галапагоским Острвима постоје две врсте гуштерова игуана — водених и копнених. Врста која живи на копну, достиже дужину од око 120 см. Игуани Централне и Јужне Америке нешто су тањи али знатно дужи — често и преко 2 метра. Обе врсте су биљождери и неотровне су.

ТЕЛЕВИЗОРИ ИСПРЕД РАДИЈА

У Западном делу Берлина, у октобру месецу ове године било је 164.449 телевизора. У исто време број радиоапарата је износио 853.641. Али тога месеца је продато 6.000 телевизора а само 3.000 радио-апарата.

БРДО — БРОД

Дијамантска стена, мало стеновито острво са окомитим падинама према обалама Мартиника, прогласио је британски адмиралитет за ратни брод: њихови официри и морнари извукли су топове на стене и бранили се са брда-брода против Француске године 1803.

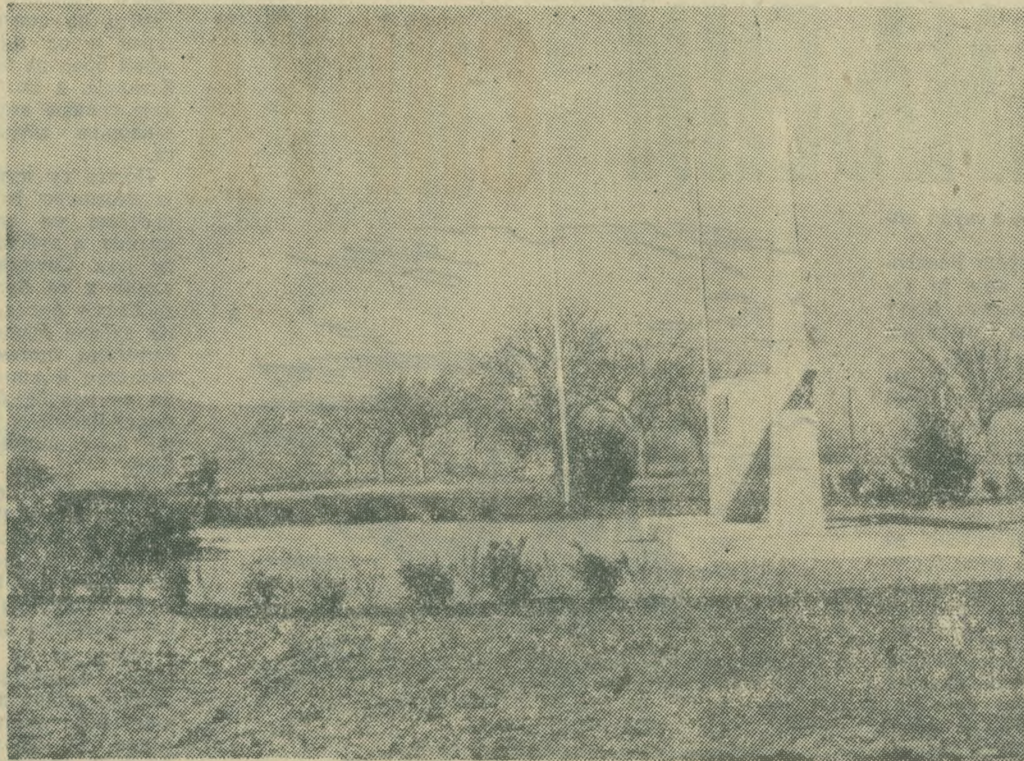
И НА ДРУГОМ МЕСТУ

Осим у Норвешкој фјордови се могу наћи у Јужном и Новом Зеланду, на Гренланду и у Патагонији. Неколико фјордова налази се и у Британској Колумбији и на Аљасци, али се о њима мало зна пошто их је ретко ко видео. Међутим, чињеница је да баш ови фјордови спадају међу најлепше на свету.

ДА ГА НЕ БИ ОМЕТАЛО

Пре него што би почео ма шта да ради, проналазач телефона Александар Грахам Бел увек би обавио крпама свој телефон да га звоњење не би узнемиравало у његовом послу.

СПОМЕНИК НА РУЈИШТУ

ДВА ВРЕМЕНА

Преко планинских превоја и равница јужног Поморавља протеже се од Параћина до Ниша нова деоница аутопута Братство—Јединство — дело наше омладине. Овај крај и досад није био беспутан. Али, уз стари цариградски друм и железничку пругу сад су створене могућности да путовање аутомобилом од Београда до Ниша и обратно не траје више од три и по до четири часа. Како је то велик добитак најбоље се види из неколико података који се односе управо на овај део наше земље из доба тешких збивања 1876 године.

Београд је у то време био главни град малене кнежевине Србије чија је граница на југу према Турској била нешто изнад бујмирске уставе Јужне Мораве. По опису савременика то је била ниска и прашњава турска варош чији су мир пореметиле поворке волујских кола натоварених сандуцима муниције у предвечерје рата пре осамдесет и пет година. За пребацивање војске са границе на Дрини до ратних положаја између Раље и Алексинца и до низа утврђења која су се налазила дуж овог новог аутопута, према записима војних старешина тога времена, било је потребно седам дана.

За ратну опрему народне војске тадашње кнежевине Србије која је у рат против Турске увучена због интереса великих сила: Аустрије, Русије и Енглеске које су се бориле о превласт на Балкану, скупштина је изгласала закључење зајма од 35 милиона динара. Нико из иностранства није прихватио исплату зајма за ратну опрему, те је расписан унутрашњи зајам од 24 милиона динара. Али уписано је свега 1,224.946 динара. Избијање рата принудило је власт да одреди сваком поједином грађанину колику суму има да уплати, што је заједно са реквизицијом стоке и смањењем за једну трећину чиновничких плата једва омогућило да се обезбеде око 4 милиона динара.

У таквим условима народна војска предвођена својим старешинама а под командом кадра махом из иностранства, и поред сјајног и храброг отпора знатно бројнијој и боље опремљеној турској војсци код Шуматовца изнад Алексинца и даље у повлачењу до Делиграда, није могла дуго издржати. Један од тадашњих угледних људи који је обишао јединице на фронту после три месеца ратовања, у свом извештају упућеном влади у Београд каже да су војници, ушавши у рат за време лета, остали онако како су дошли из својих домова због чега их је већину затекао само у подераним гаћама и кошуљама. У крагујевачкој тополивници није било више гвожђа ни олова за израду муниције. Из државних фондова било је већ утрошено десетину хиљада дуката што је претстављало једину државну резерву преосталу још из времена кнеза Милоша.

Преко тих истих предела по којима су савлађивана отстојања најбрже три километра на сат, омладина је, само 15 година после тешког рата кад су се народноослободилачке јединице бориле једино помоћу средстава прикупљених од народа и оружја отетог од непријатеља који је уништио готово све што је било подигнуто до 1941 године, — за неколико месеци изградила модеран пут по коме се може возити и брзином до 140 километара. Спомен-плоча на Рујишту у виду омладинске значке сведочиће познијим поколењима о пожртвованости нове генерације омладине и огромном напретку оствареном у слободној заједници југословенских народа.

ČETRDESET I TRI HILJADE MLADIĆA I DEVOJAKA IZ SVIH KRAJEVA NAŠE DOMOVINE SVRSTANIH U 418 OMLADINSKIH RADNIH BRIGADA ZAJEDNIČKI SA PETNAEST GRADJEVINSKIH PREDUZEĆA OD 1-IV-DO 22-XI-1959 GODINE IZGRADILI SU DEONICU AUTOPUTA BRATSTVO-JEDINSTVO PARAĆIN-NIŠ-MALOŠIŠTE DUGU 95 KILOMETRA

СПОМЕН-ПЛОЧА

Упоређујући вредност утрошених средстава у рату пре 85 година са вредношћу уложеног материјала на овој најновијој тековини која повезује Србију и Македонију са осталим деловима наше отаџбине, види се да је само за материјал на једном километру новог пута утрошено више но што је онда с муком прикупљено за почетак рата и опремање народне војске. Само спортски реквизити и средства за забаву омладине били су већи од целокупне вредности опреме војске кнежевине Србије.

Нови део аутопута открива и нове видике, али и нове могућности које данашње генерације у односу на раније, пружају следећим поколењима за још лепшу и светлију будућност.

СТАРИ И НОВИ СТРЕЛЦИ

Стрела избачена из модерног лука може да убије јелена са даљине од око 200 метара, а у рукама доброг стрелца сигурно и да погоди циљ. Индијанци из племена Апаша били су познати као добри стрелци али њихови лукови иако нису били тако усавршени као данашњи, могли су ипак да убију дивљач сигурним поготком са 100 метара. Такође да избаце стрелу, и за њом још две пре него што прва падне на циљ, или да избаце три стреле пре него што се магацин поново напуни. Модерне стреле могу потпуно да пробију тело медведа.

НЕВИДЉИВИ ЛЕПТИРОВИ

Најчуднији од свих врста лептирова свакако су они који живе у џунглама тропске Јужне Америке. Скелет-лептир, како га научници називају, губи прах с крила, тако да му остаје само чиста мембрана. Због тога што се лишће сасвим јасно види кроз њихова провидна крила ови лептирови се готово и не примећују.

И ПРЕ ЈЕ БИЛО ПОЗНАТО

Вештачко опрашивање биљака није откриће савремене науке. Још пре више од 2.000 година пољопривредници су скидали полен са мушких цветова палми и опрашивали женске цветове да би обезбедили трајан род драгоцених урми, важног састојка њихове исхране.

ВИДЕО „ЗВЕЗДЕ"

Око је веома осетљив орган тако да чак и надражај који траје један милионити део секунде бива регистрован као блесак. Тако и сваки удар по оку или ма где по лицу бива пренет на очни нерв у коме се ствара импулс а он у хемисферама великог мозга изазива осећај блеска. Зато је сасвим оправдано кад се чује да је неко видео „звезде".

ТАКО МИСЛИ

По мишљењу и прорачунима др Чарлса Ебота, научног сарадника Смитсоновог института у Вашингтону, у топлим и хладним периодима, ретко богатим падавинама као и у шумама, време се понавља свака 273 месеца.

УСАМЉЕНИ СПРУД

Била је ноћ. Бенкс је седео у својој кабини и превртао по бродском дневнику пре него што би почео да уноси податке за тај дан. Са палубе су допирали гласови морнара налик на песму.

„Једанаести јуни 1770", написа Бенкс на врху стране. Прошло је већ више од два месеца како су кренули са Новог Зеланда а седам недеља откако су последњи пут спустили ногу на копно — на обалама Нове Холандије.

Док је писао, фењер који је висио над његовом главом био је готово непомичан иако су се удари таласа о дрвене бокове брода јасно чули.

На палуби два морнара Гор и Монкхауз, разговарали су посматрајући ноћ и пучину обасјану месецом.

— Мирна и светла ноћ — рече Монкхауз, — а погодан ветар нас сваким часом носи ближе Енглеској. Подводни гребен испод нас умирио је море.

— Тридесет метара, — зачу се отегнути глас морнара који је помоћу виска мерио дубину.

Иако је дивна ноћ опет нема мира, чак ни капетан не спава. Човек на прамцу мора стално да мери дубину, а извиђач у корпи на јарболу да напреже очи — корални спруд се зачас испречи.

— Четрдесет три метра — викну морнар на прамцу.

— Постаје дубље — рече Гор окренувши се наслоњен лактовима на ограду.

— Двадесет четири — викну опет исти глас.

— Спусти помоћна једра и успори, — зачу се оштра команда.

— Двадесет метара... шеснаест метара.

— Бацај сидро, два једра доле — одјекну заповест.

Морнари су у мраку нечујно трчали ка својим местима.

— Тридесет шест метара... четрдесет.

— Изгледа да смо прешли преко плићака — одахну Монкхауз. — А ипак боље је да сви остану на својим местима.

Готово пун сат пловило се лагано кроз светлу ноћ. Глас морнара на прамцу је опет постао монотон, извикивао је велике цифре.

Неколико минута после једанаест море одједном постаде опет плитко.

—Тридесет метара, — чуло се са прамца.

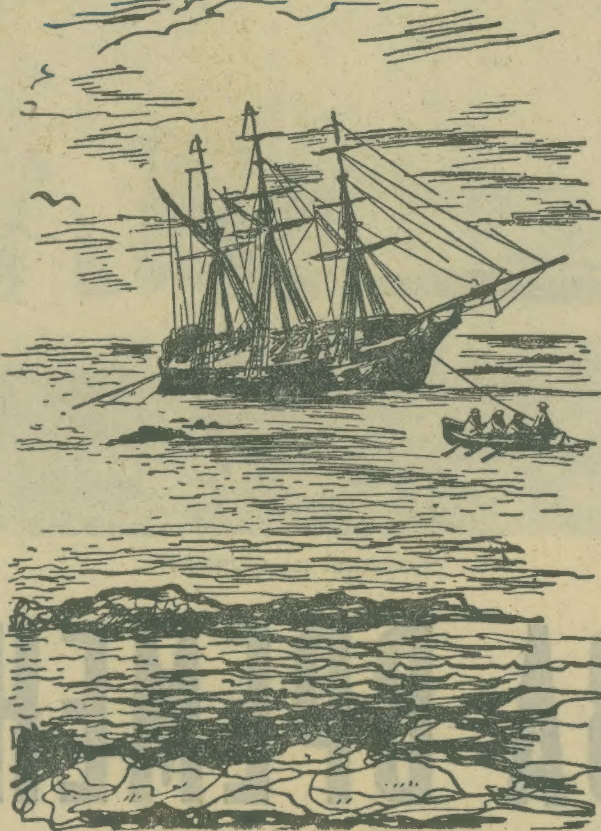
Када се морнар спремао да поново баци висак на дугом канапу он одједном би избачен из његових руку а сам се нађе на коленима. Уз шкрипу и тресак брод издиже кљун из таласа па се опет спусти. Празна бурад за воду откидоше се од конопаца којима су била везана и уз заглушујућу буку полетеше низ палубу. Конопци на јарболима почеше да се кидају, а људи попадаше.

У кабини се сруши Бенксова столица, перо које је држао у руци направи мрљу преко целе стране дневника, а мастионица се просу.

Гор и Монкхауз који су пали потрбушке могли су јасно да чују како дно брода струже о корални спруд. Дубоко доле, у утроби брода, прскале су даске и вода је у млазевима шикљала унутра.

На палуби људи почеше да се дижу и да без речи заузимају своја места. Једра су зачас била скупљена а брод као да још боље наседе на стену.

Иако није говорио ништа, капетан је знао да је ситуација безизлазна. Нису се налазили далеко од једног острва, које се чак могло видети. Али у чамцима није било места за све. Да ли ће имати доста времена да се у неколико махова врати и спасе све пре него што брод потоне. Обала острва изгледала је као пустиња. Нико им није могао пружити помоћ. Више од 1900 километара одвајало их је од холандске луке Батавије. Нико неће, можда и читаву годину дана, приметити да су нестали а и тада једина карта на којој је био уцртан њихов курс и која би могла некога да доведе овамо, налазила се ту, на капетановом столу. Могло се сматрати да су сами на свету.

Време као да им је ишло на руку: море је било мирно а ветар слаб. Требало је ипак брзо донети одлуку.

Капетан нареди: избацити сав терет, да би брод био што лакши а онда покушати да се брод свуче са стене. Ако је много оштећен некако га насукати на пешчану обалу острва и од њега направити мањи брод да би се стигло до Батавије, а ако рупа на дну није сувише велика наћи неки заклоњен залив и поправити га.

Пошто су извршена мерења установљено је да се гребен протеже на североисток од прамца, а дубока вода у правцу југа. Спуштени су у море чамци а са брода су почели да бацају бурад, сандуке, уље. Из дубине брода изношени су ланчаним системом џакови са баластом и комади гвожђа да би са палубе били бачени у море. Чак је и дрво за ложење пећи доживело исту судбину.

До јутра је брод био лакши али је у њега стално продирала велика количина воде. Окружен стварима које су са њега бачене и које су пливале по површини воде личио је на непомичну олупину.

Чамци су на јужној страни нашли најпогодније место да се баци сидро појачано са четири нова ужета. Капетан се надао да ће тако отргнути брод од коралне стене. И сви су људи запели последњом снагом да окрећу чекрке, јер је био у питању и њихов живот. Али свако је знао да ако се дно брода и свуче са спруда остаје велико питање колика је рупа коју је стена направила. Ако је већа него што су мислили, вода коју више ништа неће заустављати, јурнуће у брод и он ће потонути као да је од олова.

Три пумпе су шкрипале и стењале без прекида избацујући широке млазеве воде из унутрашњости брода. Четврта пумпа је још пре неколико часова престала да ради. Капетан одлучи да се баце у воду и четири топа која је брод носио за одбрану од гусара: прави пљусак се створи на површини воде и они одмах нестадоше у дубини. Морнари су све више затезали чекрк са сидром, али узалуд. Око четири поподне настала је осека тако да су се делови подводног спруда лепо назирали. Капетан је знао да ће, чекајући плиму, морати да остану овде још шест часова.

Спустила се опет ноћ и месец је исловио на небу препуном звезда. Око девет и тридесет брод поче да се исправља. Све руке се прихватише чекрка. Подигоше мало једро. Једини звук биле су тихе команде официра и повремено шкрипање алата.

У десет часова проломи се палубом први узвик. Био је то глас Монкхауза:

— Покренули смо се, покренули...

— Сви сложно... Хо-рук... Хо-рук..., — викао је капетан.

Брод се поново помери, па се онда чекрк одједном поче нагло да намотава: брод се отргао од стене.

— Дижи једра. Увлачи сидро. Крмом улево — падале су команде једна за другом.

Брод је био слободан и почињао да се удаљује од стене али је вода продирала много брже тако да пумпе нису стизале да је избацују напоље. Капетан управи брод ка обали острва. У утроби брода људи су деловима једара покушавали да зачепе рупу на дну. На палуби је разапето једно крило и посуто уљем, брашном, туткалом и свим за шта се претпостављало да може да задржи воду, па је један крај бачен у море, а када је платно споља готово покрило рупу извучени су конопци, причвршћени за његова два краја тако да је једро сада попут какве закрпе покривало отвор у дну брода. Притисак воде угну платно у рупу али су га конопци исправљали и чврсто држали. Продор воде се смањи до те мере да су пумпе опет могле да одржавају равнотежу.

Доцније када су приспели и у мирном заливу детаљно испитали штету, морнари су пронашли у огромној рупи коју је гребен направио у кориту брода — заглављену повећу коралну стену коју су они такорећи рукама откинули од коралног спруда.

— Дакле, то нас она умало није потопила! — рече Монкхауз.

— Да, али је и спречила да потонемо, — одговори смешећи се капетан.

У свету претпоставки

Екватор није само измишљена гранична линија између северне и јужне земљине полулопте већ на дну Тихог Океана он стварно постоји у виду ланца, брежуљака од кречњака школьки — изнео је на првом међународном конгресу океанографа професор Густав Арениус са Института за океанографију у Ла Јоли, у Калифорнији.

О постанку овог гребенастог ланца океанограф је изнео ову теорију:

Центрифугалном снагом која настаје окретањем земље, на линији Екватора одвајају се са површине океана слојеви топле воде која отиче на север или југ, а хладнија из дубине мора избија на површину. Веома богата минералима и ситним морским животињама, као што су шкољке и друго, ова хладна вода пада заједно са њима на дно где се стварају брежуљци. Узимањем проба тих наслага могао би се проучити сваки слој фосила и одредити коме времену припада.

Музеј мочвара

Музеј какав више нигде у свету не постоји отворен је у блатној бањи у Најдхартингу, у Горњој Аустрији. У овом „Међународном музеју мочвара" налази се већ преко 1.000 предмета. Највећу вредност претставља „комад друма" из времена пре сеобе народа, ископан у Сидолденбургу. Истакнуто је ту једно специјално својство мочваре — да конзервише. Извађених 570 мртваца који су у мочвари лежали хиљадама година остали су очувани као да су тек умрли. У музеју се налази и одећа, алатке и дарови са жртвеника такође извађени из мочвара. Посебан одељак чини „Мочвара у светској књижевности".

„Светковина пужа"

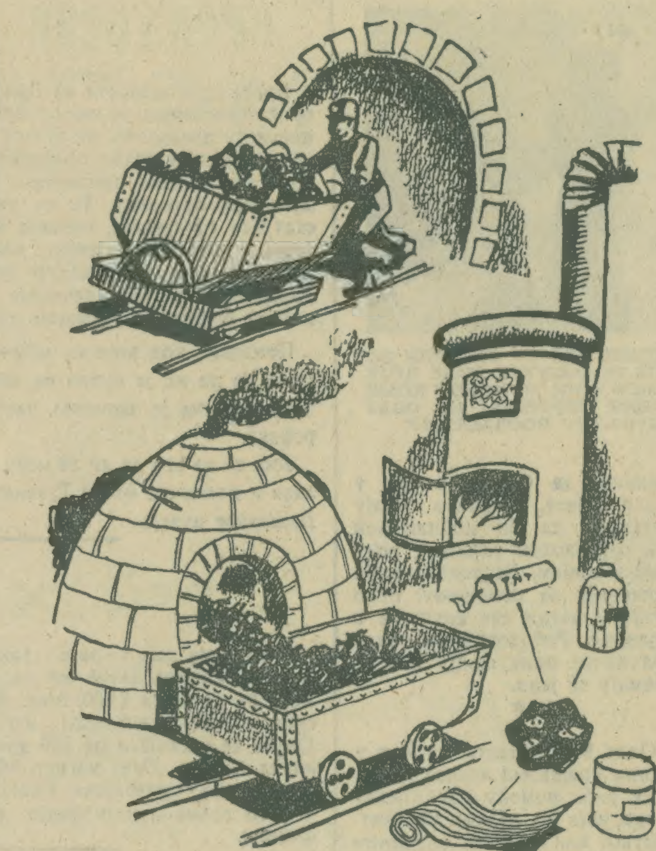
У италијанском пограничном месту Вентимиља сваке године приређује се необична „светковина пужа". Поред разних забава и игара у програму се налази и бициклистичка трка али са циљем: бити што спорији. Овогодишњи победник тукао је рекорд: 50 метара прешао је за — 48 минута и 12,5 секунди.

„Клуб преживелих"

У Паризу је основан један нов клуб — Клуб преживелих. Чланови могу да постану само она лица која су приликом неке катастрофе изнела живу главу или су спасена у последњем тренутку из ситуације опасне по живот.

Угаљ црни дијамант

Да ли сте видели када гори угаљ у пећи или штедњаку и како поиграва његов жут и црвен пламен? Да ли сте се запитали одакле долази то црно тело?

Одакле добијамо угаљ

Камиони који нам доносе угаљ кући напуњени су у складиштима где је он доспео возом из рудника удаљених километрима далеко. Али, да ли знате како је постао угаљ у руднику?

Рудари који дубоко у земљи налазе блокове угља често на њима опажају отиске лишћа, струкове, корење.

Некад је угаљ био дрво. То вам може изгледати чудно; али ви знате да кад дрво изумире оно падне на земљу и распада се што доприноси „ђубрењу" тла, где онда расту нове биљке.

Како је то затрпано дрво постало угаљ? Биће вам лако да разумете одговор научника ако сами извршите следећи опит.

За то вам треба:

два већа палидрвцета или два штапића

парче хартије

модла за торту.

У модлу ставите штапиће а њу на штедњак да се загреје. Приметићете да се из дима издваја дрво. Шта му се догодило? Дрво је прво пожутело а затим поцрнело. Угасите онда ватру и причекајте да се модла охлади, а за то време запишите ове речи на парчету хартије: дрвени угаљ. Јер, ви сте то добили!

Загревајући дрво, ви сте га претворили у угаљ. Под дејством топлоте, вода и неки други елементи из њега су ишчезли у диму а у модли је остао само угаљ, који се углавном састоји од црног угљеника.

Угаљ који се добија из рудника ствара се готово на исти начин. Дрво претрпи тај преображај услед велике топлоте и великог притиска.

Јака топлота која влада у великим дубинама земље имала је исти утицај на затрпано дрвеће као и ватра у пећи на ваше штапиће: она га је ослободила воде и осталих елемената. Остао је једино црни угљеник, тј. угаљ.

Исто тако је и притисак одиграо важну улогу. Ви се сећате да је дрво било затрпано блатом и песком. Тај тежак терет је успоравао сагоревање. Тако, после хиљада година топлоте и притиска, од затрпаног дрвета постао је угаљ.

Сагоревање угља

Пошто се из земље одвале комади, угаљ се туца а затим пребира према својој величини, због чега добија и разне називе као што су: врапчија глава, лешник, орах, ивањско цвеће, зрно, жеравица.

Чули сте да се највише употребљава камени угаљ и антрацит. Камени угаљ садржи мање угљеника од антрацита, гори пламеном пуним дима и загађује ваздух чађу.

Камени угаљ се ипак много троши, нарочито у великим фабрикама, због своје високе калоричности и зато што га има у изобиљу. Да би се потпуно искористио тражи се начин да цела количина чађи буде сачувана уместо да оде кроз димњак.

Антрацит гори готово без дима и оставља врло мало пепела. То је одличан угаљ за домаћинства. Тврђи је од каменог угља јер је у току подземног формирања био јако притиснут стенама.

Ако имате код куће пећ која се греје угљем, посматрајте пажљиво: угаљ се стави на гвоздену решетку, кроз коју у току сагоревања један део пепела пада у пепељару. Испитајте сада неколико отвора на пећи. Прво вратанца кроз која се ложи ватра. Мало ниже, налазе се вратанца из којих се вади пепео.

Али оба ова отвора, као и трећи који се налази са стране имају и другу намену а опитом ћете видети чему они служе. Уместо да горите угаљ, узећете једну свећу, а уместо пећи, послужићете се једним тањиром и стакленим судом.

За ово вам треба:

једна свећа

један стаклени суд

један тањир

Ставите тањир на неку подлогу, запалите шибицу и њеним пламеном растопите мало доњи крај свеће да бисте је вертикално прилепили за тањир. Затим је запалите и поклопите је стакленим судом. Шта ће се догодити?

Свећа ће горети један тренутак, затим ће њен пламен да затрепери и да се угаси.

Подигните стаклени суд па запалите свећу поново, али овог пута стаклени суд издигните неколико сантиметара.

Да ли ће свећа и даље горети?

Први пут, свећа се угасила јер није постојао никакав отвор кроз који би допирао ваздух. Други пут је наставила да гори јер сте дозволили да он помало улази. Значи, да би свећа могла да гори, потребан јој је ваздух. Исто то важи и за угаљ. Тај ваздух улази кроз отворе пећи.

Али и дим треба да изађе — ви сте држали стаклени суд одигнут да бисте ослободили дим који се налази у њему. Још се лакше он ослобађа из пећи: кроз цеви које називамо чунком.

Од угља до телевизије

Човек је паметно искористио богата налазишта угља у земљи. За њега угаљ има велику важност иако га гори само у огњиштима и мањим пећима да би добио потребну топлоту у кућама и радионицама. Данас се и на други начин користи топлота која се добија од сагоревања угља.

Топлота са огњишта претвара воду у котлу над њим у врелу пару која је у стању да обави многе корисне радове: одлази у радијаторе и загрева просторије; притиска клипове локомотиве и утиче да се точкови окрећу; покреће уставе турбина, генератора и производи струју која нашим домовима даје светлост; расхлађује хладњаке, покреће аутоматске перионице, а исто тако игра и велику улогу у телевизији.

Богатство угља

Када смо раније говорили о гвожђу, упознали смо се са специјалном врстом угља, који називамо кокс, а који служи да се гвоздена руда претвори у гвожђе. Шта је то кокс? Како се он добија?

Кад се камени угаљ угљенише у нарочитим пећима, и уместо да сагори претвори у лака тела сребрнасте боје, добијамо кокс. Он гори на много вишој температури од каменог угља и даје јаку топлоту потребну за израду челика.

Некада се кокс израђивао у округлим пећима, где је угаљ гореo и пропуштао дим непријатна мириса, сличан оном који сте добили при опиту са дрвеним угљем. Али доцније су људи запазили да он у себи садржи користан гас, па га скупљају у велике резервоаре одакле одлази кроз цеви које снабдевају домове плином за пећи.

Још једно богатство крило се у диму насталом од сагоревања кокса: црни катран од кога су научници створили права чуда. Ево их неколико:

— аспирин који ублажава болове

— разне врсте анилинских боја

— експлозиви

— разне врсте парфема

— смола, од које се израђује катранаста хартија и тер за асфалтирање улица

— пластичне материје као и бакелит

— сахарин, пет стотина пута слађи од шећера

— разни сулфамиди.

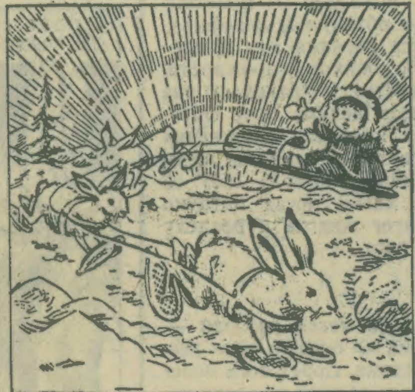
Књига која је растужила малог Ескија

Ески, мали Еским који живи сасвим близу Северног пола, од свих књига најрадије чита „Приче Мајке Гуске". А у тој књизи налази се једна прича која увек растужи нашег малог добродушног пријатеља.

То је прича о сиромашној Старој Жени Која Живи у Ципели, и која има толико много, много деце да просто не зна шта да ради. Веома су сиромашни па никад нису могли ни да очекују новогодишње поклоне.

— Можда би Деда Мраз могао да им помогне? — помислио је мали Еским. — Одмах морам то да уредим! — Брзо је Ески упрегао у саонице три своја зеца — Бељу, Ушоњу и Бркоњу — и похитао Деда Мразу.

Деда Мраз се веома обрадовао кад је видео свог малог пријатеља. Али — запитао га је — зашто си дошао тако рано? Па још није време да кренемо на наше велико путовање са саоницама пуним поклона!

Пажљиво је саслушао шта му Ески прича о Жени у Ципели и њеној деци. — Јадници мали, они никад нису видели ниједну играчку. Зар не би и они могли да добију поклоне? Деда Мразе, усрећи их!

— Дете моје, — одговори му Деда Мраз — они не постоје. Они су само бајка! На те речи скочи госпођа Мраз: — Стиди се, — рече му. — И за тебе се прича да си само бајка, али ми знамо да ти постојиш!

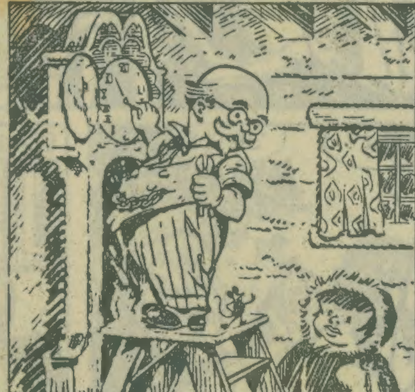
У том тренутку зазвонио је телефон и Деда Мраз је подигао слушалицу. Јављао се његов први помоћник професор А. Б. В. Ги. — Ало! — каже Деда Мраз. — Да! Да! Разумем. Зар је могућно? То је дивно!

Баш сам сад пронашао свој највећи проналазак! — јављао је професор Ги Деда Мразу. Да човек не поверује, док не види. Дођите брзо и поведите и нашег малог пријатеља Ескија, ако је ту. Пожурите!

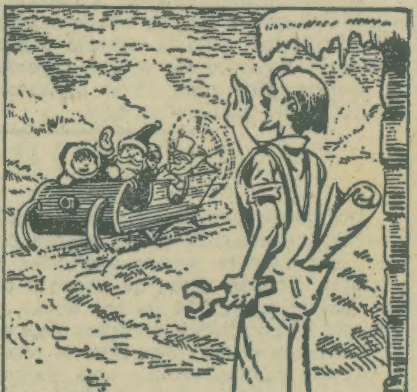
Деда Мраз и Ески кренули су на моторним санкама ка радионици професора Гија. Свратићемо по доктора Дикерија и нашег метеоролога, — рече Деда Мраз — Професор нам је спремио велико изненађење.

Ески је затекао доктора Дикерија како навија свој велики зидни сат по коме његов миш љубимац воли да трчкара. — Полазим одмах! — рече доктор. — Необично ме интересује шта је наш професор изумео!

Свакако ћу поћи с вама, — одговорио је и претсказивач времена. — Чекај само да узмем наочари против сунца и заштитнике за уши. Понећу и кишобран. Ја бар знам како време може да буде варљиво.

Пуном брзином полетеле су моторне санке преко снега и леда. — Ено професора Гија! — повика Ески кад су се приближили радионици великог проналазача. — Шта ли је то измислио наш професор!

ТУЦАЊЕ ТИМБЕ ОБАВЉА СЕ ДРВЕНОМ ТОЈАГОМ. ОВАЈ ПОСАО РИБАРИ РАДЕ УЗ ПЕСМУ И СМЕХ, ЈЕР СУ СИГУРНИ ДА ЋЕ ИМАТИ ДОБАР ЛОВ. — ОТРОВНИ СОК ЛАГАНО СЕ ШИРИ ПО ПОВРШИНИ ВОДЕ, А ПОТОМ СЕ ПОЈАВЉУЈУ РИБЕ КОЈЕ УЗАЛУД ЗЕВАЈУ ТРАЖЕЋИ ВАЗДУХ. ДЕЈСТВО ОВОГ ОТРОВА ЈЕ СТРАШНО — ОН АПСОРБУЈЕ КИСЕОНИК ИЗ ВОДЕ У КОМЕ СЕ РИБЕ КРЕЋУ. — НИ КОРЊАЧЕ НЕ МОГУ ДА ИЗБЕГНУ СМРТ АКО ДОЂУ У ДОДИР СА ОВИМ ОТРОВОМ. НА ОВАЈ НАЧИН УХВАЋЕНЕ КОРЊАЧЕ УРОЂЕНИЦИ ПЕКУ ЗАЈЕДНО СА ОКЛОПИМА И ЈЕДУ КАО СПЕЦИЈАЛНУ ПОСЛАСТИЦУ

Зелени пакао

Белих пега, које претстављају неиспитане крајеве света, све виш нестаје са географских карата откако авиони и хеликоптери служе у ову сврху.

Један још готово потпуно непознат део земље налази се у прашумама Западне Бразилије и зове се — Мато Гросо, зелени пакао.

Овај чудесни предео велик је као две и по Француске, покривен је густим тамнозеленим прашумама, испресецан великим рекама, а настањен ратоборним индијанским племенима. Он се досад одупирао сваком истраживању. Међутим, једна Францускиња-истраживач, Пјерета Куртен-Халик, кренула је у друштву свога мужа да испита овај крај.

Када је смела жена дошла у додир са Индиосима, становницима Мато Гроса, она је успела да стекне њихово поверење. Тако је дошла до занимљивих података о њиховом животу, обичајима, веровању, њиховим песмама као и предању о њиховој прошлости. По повратку у Француску она је донела велики број фотографија и песама снимљених на магнетофонску траку и на овај начин упознала свет са једним делом досад потпуно непознатог живота и пределу Мато Гроса.

КОКОСОВО УЉЕ ДОБИЈАЈУ ТУЦАЊЕМ КОКОСОВИХ ОРАХА У ДРВЕНИМ АВАНИМА. И КОРИСТЕ ГА ЗА ИСХРАНУ- А ЖЕНЕ ЈОШ И У КОЗМЕТИЧКЕ СВРХЕ

ПРЕДЕЊЕ ПАМУКА ЈЕДНО ЈЕ ОД НАЈВАЖНИЈИХ ЗАНИМАЊА СВИХ ЖЕНА. КОЈЕ СУ У ТОМ ПОСЛУ ВЕОМА СПРЕТНЕ

★

„Када се човек разболи — пише она — онда га лече разним травама. Поред тога болесник мора да носи на глави капуљачу од траве, јер ће га она, по веровању Индиоса, заштитити од злих духова. Асуре су најзначајнији „намештај" Индиоса. Они се рађају на асурама, спавају на њима целог живота, а после смрти завијају их у њих и тако сахрањују. Индиоси немају своје писмо, него примитивну идеографију, па знаковима који претстављају богове, биљке или животиње украшавају и своје посуђе"

У свом извештају са тога путовања Пјерета Куртен пише и о једном занимљивом риболову:

„Индиоси лове рибу на један веома редак начин. За то употребљавају тимбу, једну биљку пузавицу која расте у прашуми. Тимбом се назива и сам начин риболова. Урођеници су га „научили" од водене птице зване јабиру (врста чапље) која откида гранчице ове пузавице, баца их у воду и стрпљиво чека да се отроване и ошамућене рибе појаве на површини, да би их потом у сласт појела. Индиоси туцају пузавицу да би добили њен сок који потом сипају у реку богату рибом. Затроване рибе испливају на површину, прво ситне, а затим све крупније и крупније. Риболовци их овако полумртве прикупљају и припремају за јело.

★

Овде ћемо додати да је и у нашим крајевима познат начин лова риба помоћу наркотичне траве која се назива балукат балукот или балумот (Anamirta coceulus).

Балукат је шумска повијуша која расте по шумама виших предела Индије и Малајских Острва. Осушени тамноцрвени рапави плодови велики као веће зрно грашка наркотични су и употребљавају се против инсеката, за омамљивање риба, па и мањих птица, а такође и у лекарству. Има и других сродних врста ове биљке у другим пределима света.

ПРОНАЂЕНЕ ДРАГОЦЕНОСТИ

Крађе драгоцености из Државног музеја у Каиру изазивале су својевремено велико узбуђење у Египту. Органи безбедности су предузели енергичне мере да се ствари пронађу, али тек ових дана група приватних детектива је у једној продавници уметничких предмета у Њујорку открила један део покрадених предмета. Ту су уметничке рукотворине од злата, статуете од оникса, горског кристала, обојена керамика, дијадеме, минђуше, огрлице, наруквице, прстење, брошеви. Рељефи у кречњаку показују много сличности са радовима откривеним пре једне деценије код Тел ел Амарна у гробници која се приписује Тутанкамону.

Продавац код кога су нађени ови уметнички предмети, изјавио је да их је купио од неког египатског поморског капетана који их је, наводно, наследио од неког свог преминулог рођака.

Још се не зна да ли се међу пронађеним драгоценостима налази и посмртна маска Тутанкамона, која је такође нестала из Државног музеја.

Магнет од 7.000 тона

Од маја ове године, сваког дана изузев недеље, из енглеске фабрике изиђе по један део будућег великог магнета који ће да тежи 7.000 тона. Ако се не рачуна онај у Совјетском Савезу, енглески магнет биће најтежи у Европи. Он ће се састојати од 336 делова а цео ће бити готов у јуну идуће године. Овај магнет биће најзначајнији део енглеског синхротона, „разбијача атома", који се гради у Харвелу и у исто време и најмоћније енглеско оруђе у нуклеарној физици.

СНАШАО СЕ

Један студент Колумбија универзитета пронашао је згодан начин да повећа свој џепарац, а и да помогне својим друговима на студијама. Он само шкљоцне и његова камера од 35 мм „ухвати" рачуне и једначине које је професор извео на табли. Код куће развија филм и умножава снимке, па их после продаје друговима који нису присуствовали предавању или нису сами бележили.

„РАМАЦ"

На међународном сајму технике у Торину био је изложен нови електронски робот „Рамац" који је у стању да обавља све или безмало све службеничке послове у индустриским и трговачким предузећима и банкама. Поред овога он „уме" да игра шах и да одговара на разна питања на неколико језика. У њему је први електронски мозак са 60 магнетских плоча, од 50 сантиметара у пречнику. На њима је 20 милиона знакова и он може да за мање од једне секунде пружи податке за неколико милиона питања.

Цена „рада" овог робота је два и по милиона динара месечно. Али за то време он може да уреди и књиговодство, да направи план производње и инвестиција, или да игра шах.

По закону акустике

Најакустичнију дворану у Европи добио је Бон. Са својих 16.000 кубних метара она је и једна од највећих. У „дворани Бетовена" како је названа у спомен великог композитора који је осетио ову тежину глувоће, говорници не морају да напрежу глас нити да се служе микрофоном — њихове речи се и без тога добро чују.

МАЧКА НЕ ВОЛИ БЕЛУ А ОВЦА ЦРВЕНУ БОЈУ

Испитивања вршена у једном немачком институту за пољопривреду показала су да црвена боја надражује не само бика, већ и друге домаће животиње као, например, овцу и кокошку. Домаћа мачка не подноси белу боју. Зелена боја, пак, делује умирујуће на све мачке, укључујући ту и лава и тигра. Под утицајем дречећих боја пас-чувар постаје љући и „темпераментнији". Утврђено је такође да пас и овца могу да разликују 20 врста боја, коњ исто толико, док се код свиња тај број креће између дванаест и петнаест.

35.000 ДНЕВНИХ ЛИСТОВА

Према подацима УНЕСКО-а у целом свету излази 35.000 дневних листова са укупним тиражем од 250 милиона примерака.

ИРСКА БАЈКА

WALT DISNEY

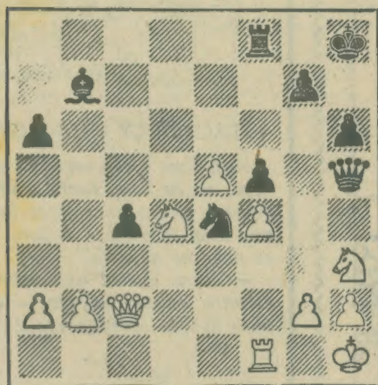

Учимо шах

XCVIII

На потезу је црни. Одиграјте партију до краја, па било да је добије црни или бели, вратите се на горњи дијаграм и довршите игру онако како су је довршили Аљехин и Торес у Севиљи 1922 године. Аљехин је имао црне фигуре и био је на потезу.

1... Дх5:х3!!
2. гх Се4—ф2+ + (Двоструки шах!)
3. Кх1—г1 Сф2:х3 мат.

Двоструки шах увек је опасан, поготову кад га даје Аљехин.

РАДИО-АМФИБИЈА — Једна немачка фирма усавршила је и пустила у продају радиоодашиљач за бродоломнике, који личи на обичну плитку кутију дугу око 60 сантиметара. Причвршћује се за чамац за спасавање или за пилотску кабину авиона. У случају удеса довољно је само да се помери један затварач и станица аутоматски и без престанка емитује СОС чак кад је и потопљена. Јачина звука достиже домет од око 18 километара.

ПОШТАНСКЕ РАКЕТЕ — Италијанска дирекција пошта проучава могућност да ракета послужи као средство за европску поштанску службу. Према предвиђањима на тај начин би се могло савладати хиљаду километара за 20 минута, а пренос једног писма од 5 грама стајао би око 200 лира. Прва овакве ракете треба да се уведу између Сицилије и Сардиније.

ПАТУЉАСТЕ ВОЋКЕ — После десет година моћи ћете да седите на трави и руком да узберете бресkву са највиших грана патуљастог дрвећа које ће захваљујући супстанци „анти-гиберелин" престати готово да расте — каже др Џемс Локхарт, биолог са Калифорнија универзитета. Прскање биљака анти-гиберелином или додавање њега земљи може толико да успори њихово рашћење да, например, траву уопште не треба косити.

УГАСИТЕ МОТОР АУТОМОБИЛА У ГАРАЖИ — При раду експлозивни мотори стварају велике количине угљенмоноксида, које у изводним цевима могу достићи и 30%. Довољно је да у затвореној гаражи мотор ради само 10 минута па да се створе смртоносне концентрације од 0,2—0,3%. И у ваздуху јако прометних улица налази се такође много овог отровног гаса.

ИНТЕЛЕКТУАЛНИ РАД НЕ СКРАЋУЈЕ ДУЖИНУ ЖИВОТА — Професори не умиру раније од занатлија — саопштава један шведски испитивач. Проучавајући историје 2.000 случајева, један професор са Упсала универзитета тврди да интелектуални напор не повећава услове за настајање можданих тумора или крвављења. Смртност од ових болести није ређа међу онима који интелектуално мање раде. Уствари професори чак дуже живе: шведски просечно 68, а амерички 67 година, што је дуже од просека живота кондуктера — 61 и типографа 58 година. Око 2/3 америчких професора доживи 65 година док само 1/3 шведских кондуктера и типографа достигне ту старост.

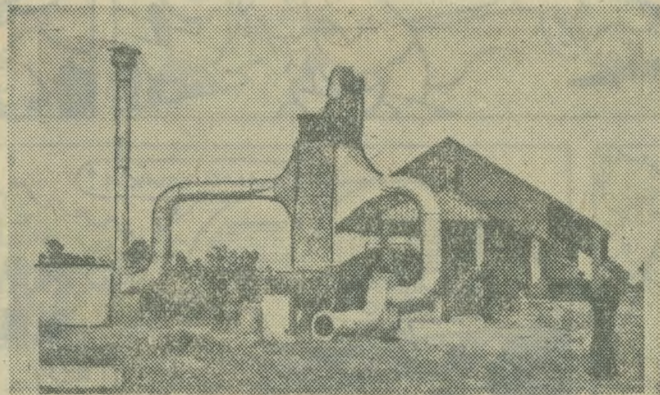
ЈЕЧАМ КОЈИ БРЖЕ ЗРИ — Шведски истраживачки институт за расад у Свелеву створио је помоћу рендгенских зракова нове особине код јечма, који ће се ускоро појавити на тржишту. Ново семе је изванредног квалитета нарочито у погледу чврстине сламе, а моћи ће да зри брже од других врста и то у разним климатским подручјима севера.

ЈАКИ ВЕТРОВИ и снежне мећаве су честе у области руске поларне станице Мирниј на Антарктику. У мају је тамо просечна брзина ветра износила 13,5 метара у секунду, док се двапут пела и до 43 метра. На опсерваторији је постављен специјални апарат за мерење јачине снежне мећаве. За 18 дана у току маја, на простору од једног метра, нането је око 65.926 килограма снега.

БРИЈАЧ КОЈИ СЕ НАВИЈА — Нови бријач који се навија ради помоћу федера. Није потребна ни струја ни батерија, сам се оштри али не може да посече. Има две оштрице — за кратку и дугу длаку. Бријач има ротационе ножеве а налази се у кутији од несаломљиве пластике.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

БРЗИНОМ УРАГАНА

Један колхоз Минског рејона у Белорусији сада веома привлачи сељаке из околних села — долазе да виде новонаправљену сушионицу за зрнасту храну. Права бујица топлог ваздуха од 200-300 степени јури кроз цеви брзином урагана и на тај начин отсрањује влагу из зрневља. По мишљењу стручњака овако брзо сушење у првом реду увећава клијавост зрна а тиме и бољу летину.

МАЛО ГАЛАМЕ И СВЕТЛОСТИ ПОМАЖЕ ВАМ ДА ЗАСПИТЕ

Позната је стара шала о човеку који због тишине није могао да заспи. Данас је она добила и научну потврду. Др Девис, психолог са Индијана универзитета, тврди да се људи лакше „опусте" ако је у соби мало галаме и светлости него ако је она сасвим мрачна и не чује се никакав шум. У потпуном мраку и тишини људи показују повећану мишићну и живчану активност а утишано је и дисање, зато што се налазе у сталном очекивању да се нешто деси.

ГОРОСТАСНА ПЕЧУРКА

Ова печурка иако је тешка свега 200 грама прави је џин по облику и тако је чврста да издржава и тежину једне особе.

ИПАК СУ ТО ВЕЛИКИ ИЗДАЦИ...

Последњи статистички подаци Уједињених нација показују да је Европа 1955 године попушила 586.592 тоне дувана, односно 2.110 цигарета по становнику, или укупно 587 милијарди. Ако једна цигарета просечно стаје пет динара то износи близу 3.000 милијаде динара.

Али иако Европа много пуши Сједињене Државе су испред ње. Ту се годишње производе 800.000 тона цигарета, а само становници Сједињених Држава попушили су прошле године 425 милијарди комада.

Ови подаци показују да треба преиначити пословицу која каже „пуши као Турчин", јер он уствари попуши само 1.490 цигарета годишње, готово колико и Југословен. Шпанац по пуши нешто мање, док Норвежанин просечно 1.260. Најмање се попуши дувана у Португалији, само 600 цигарета по становнику. У најстрасније пушаче у Европи спадају Грци који попуше просечно 4.680 цигарета годишње. За њима долазе Британци са 3.040, затим Белгијанци са 2.700 и Аустријанци са 2.370 цигарета. Французи и Ирци попуше по по 2.270 цигарета годишње, Холанђани 2.200, Данци 2.180 и Немци 1.850 а Италијани близу 1.700.

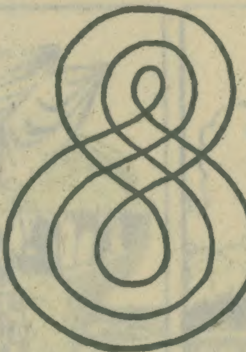
Колико су то велики издаци сведочи Француска, где је прошле године попушено цигарета за 245 милијарди франака, што износи 10% националног дохотка.

ПЛАМЕНИ НОЖ

У Француској је конструисан „пламени нож" који реже бетон као да је восак или бутер. Овај апарат се заснива на дејству кисеоника под притиском, и мешавине праха алуминијума и гвожђа. Пламен који том приликом настаје, сече бетон правећи зарезе дубоке 3,5 метра.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ТАЈАНСТВЕНА ОСМИЦА

Ко уме ову троструку осмицу да нацрта једним потезом, не дижући писаљку с хартије и не прелазећи поново преко неке већ извучене линије? Није лако, али ипак може. На посао!

ЧИЈИ ЈЕ КОЊ СПОРИЈИ?

Два козака се реше да докажу чији је коњ спорији. Изађу зато на трку, али ниједан није хтео да крене. Стоји један, стоји други. Нико неће да први стигне на циљ. Изгледало је већ да је трка немогућа јер би стајали тако не крећући, док им коњи од умора и глади не посрну. Упитају зато једног старог козака шта да раде. И он им рече само две речи. И гле - коњаници поново скочише на коње, ободоше их и појурише ка циљу што су брже могли. Шта им је рекао стари козак?

Старац је рекао: „Промените коње".

НЕОБИЧНО ИМЕ

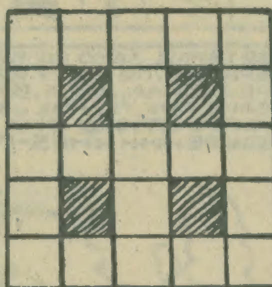
Ђаци једне основне школе покушали су једног дана да своја имена читају наопачке тј. с десна на лево. Један њихов друг имао је необично име и још необичније презиме. Кад се презиме прочита наопако опет се добије исто а кад се име прочита наопако, добије се друго опет српско име. Како се звао тај ђак?

Ђак се звао — Аћим Ћирић.

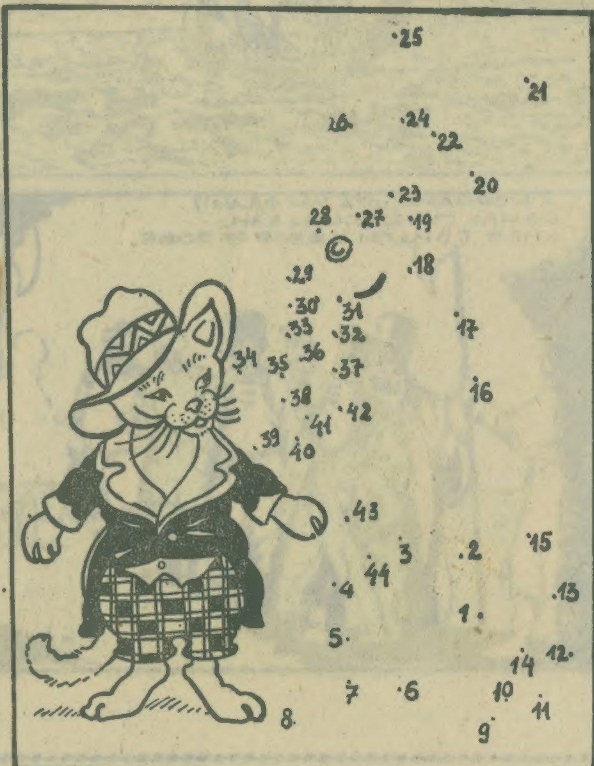
УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Ако у првом трећем и петом реду (водоравно) испишете име једне планине, тако да у сваком квадрату буде по једно слово, име те исте планине добићете исписано у првом, трећем и петом усправном реду, читајући одозго на ниже. Која је то планина?

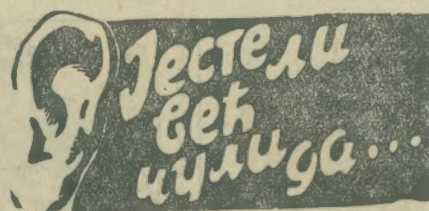
(Апвта)

КО ЈЕ С МАЧКОМ

Ко је с мачком видећете када редом од броја до броја извучете црте.

...спортске санке зване боб могу на специјалним стазама да развију брзину до преко сто километара на час.

...на основу најновијих посматрања научници су дошли до закључка да на површини планете Венере температура износи до 300 Целзијусових степени.

...најновији модел немачке електронске машине за рачунање може да обави 100.000 рачунских операција у минуту.

... хрчак, животиња из рода глодара позната по кесама у којима преноси храну, пореклом је из азиских степа.

... израз „аларм", сигнал за опасност, постао је од француске речи „aux armes", што значи „на оружје".

...четрдесет и осам часова пошто падне први снег, у крзну хермелина појављују се прве беле длаке, да би убрзо читаво крзно постало бело сем врха репа.

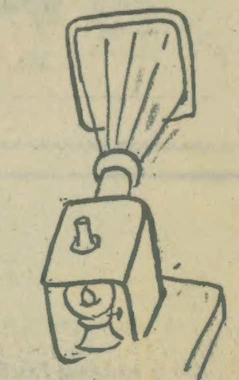
...применом радиоизотопа у разне индустриске сврхе енглеска индустрија уштеди годишње 3,5 милиона фунти стерлинга, а америчка 14 милиона долара.

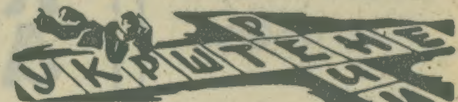
...прво спортско бициклистичко такмичење у свету одржано је 1881 године.

...у новоотвореној ботаничкој башти у Останкину, у близини Москве, која захвата површину од 360 хектара, има преко 40.000 разних врста биљака.

...афричка птица медарица и јазавац често заједно полазе у потрагу за медом. Птица налази стабло у коме има меда дивљих пчела а јазавац својим снажним шапама отвара „кошницу" и тада се два савезника сладе слатким пленом.

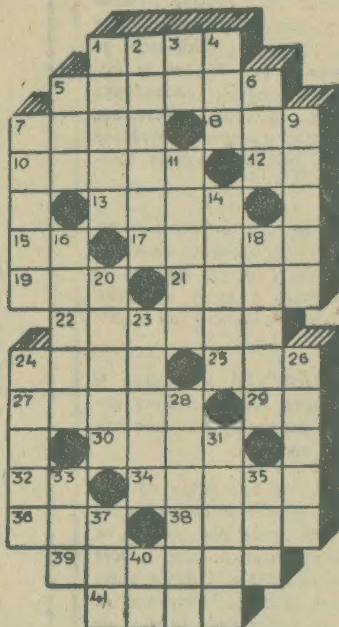
...„латерна магика", што значи „чаробна лампа", најстарији је пројекциони апарат на свету. Пронашао га је Кирхнер, 1646 године.

Водоравно: 1) мембрана; 3) заједничко напуштање посла ради постизања бољих услова рада; 7) место на Јадрану; 8) острво у Јонском Мору; 10) мирис; 12) предлог; 13) град у Француској; 15) египатско божанство; 17) појас; 19) свеска; 21) грчко слово; 22) супарници; 24) вулкан на Сицилији; 25) непозната у математици; 27) страно женско име; 29) врста першуна; 30) мера за тежину; 32) два сугласника; 34) место у Мачви; 36) женско име; 38) наша река; 39) град у Шведској; 41) украсна биљка.

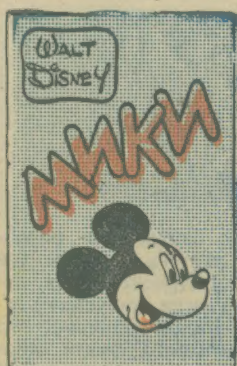
Усправно: 1) прорез, рупа; 2) узор; 3) предлог; 4) страно мушко име; 5) улица, сокак; 6) наше острво; 7) план; 9) животињски свет; 11) праживотиња; 14) храбри; 16) највећа артерија; 18) наука о моралу; 20) део часа; 23) град (турц.); 24) стара грчка област на Пелопонезу; 26) нацрт; 28) тропско воће; 31) врста беле тополе; 33) врста антилопе; 35) река у Швајцарској; 37) затвор; 40) предлог.

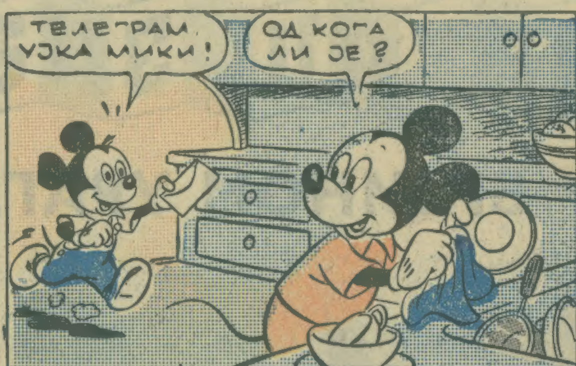
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) пета; 6) перика; 7) Марат; 8) га; 10) Игор; 11) Ман; 12) тон; 13) мада; 14) од; 15) Морис; 16) аматер; 18) етил; 19) сликар; 21) глина; 22) ес; 24) рите; 25) иза; 26) Ава; 27) твид; 28) це; 29) драма; 30) новине; 32) сака.

Усправно: 1) перон; 2) ерар; 3) Тит; 4) ак; 5) пагода; 6) Агадир; 7) мито; 9) абас; 11) марела; 13) мотика; 15) матине; 17) Мелита; 19) Сливен; 20) резиме; 21) Грац; 23) сада; 25) Ивана; 27) трик; 29) два; 31) ос.

УГАСИЛИ СУ СИЈАЛИЦУ

Ујка Паја имао госте на вечери, па се Гаја, Влаја и Раја решили да помогну тетка Белки, која је такође дошла да се нађе на помоћи.

— Тетка Белка, ми смо већ ставили печење на сто, — јавили су сва тројица углас.

— Забога, па гости су још у салону, а у трпезарији је мачак! — згранула се тетка Белка.

— Ништа се ти не бој, тетка Белка! Да мачак не би видео печење, ми смо угасили сијалицу...

ШТА ОН ОСЕЋА

— Гајо, шта је то покајање? — пита учитељ.

Гаја ћути.

— Па реци ми, Гајо, шта ти, рецимо, осећаш кад нешто скривиш ујка Паји?

— Осећам болове!

— Какве болове?! — зграну се учитељ.

— Па болове од кајиша ујка Пајиног.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Кад је основана Гласбена матица у Љубљани?

Шта је чог?

Шта је апођатура?

Ко је био Бијас?

Шта значи конкани?

ОДГОВОР:

ГЛАСБЕНА МАТИЦА *је музичка установа у Љубљани, основана 1872 године. Имала је своју музичку школу, хор и библиотеку. Издавала је музичка дела. Много је допринела напретку словеначке музичке културе. Установе под истим именом постојале су и у другим местима Словеније.*

ЧОГ *је вунена ткана шарена материја на којој се налазе коцкасте шаре. Носила се као сукња, а зими и преко главе, као заштита од хладноће.*

АПОЂАТУРА *у музици је ситна нота испред обичне којој при извођењу одузима половину трајања.*

БИЈАС *је био један од седморице грчких мудраца из VI века пре наше ере. Њему се приписује изрека: Све своје носим са собом (*Omnia mea mecum porto*). Причало се да је то рекао када је због напада Персијанаца морао да бежи из отаџбине.*

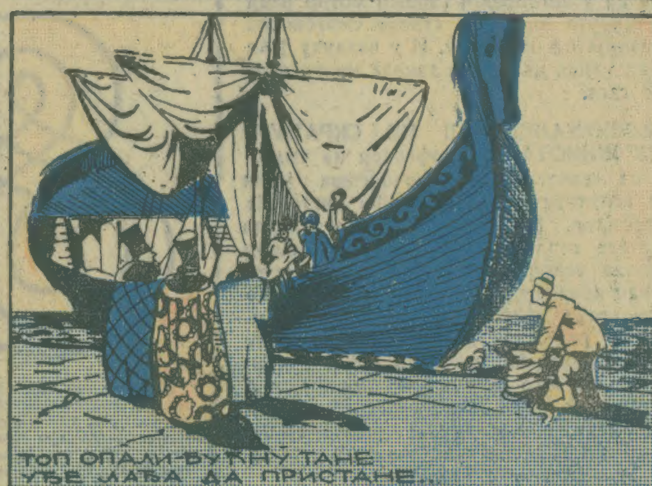
КОНКАНИ *је индиски језик (азиске групе) говори се у бившем португалском приморју од Гое до Карвара.*

Бајка о цару Салтану

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају.